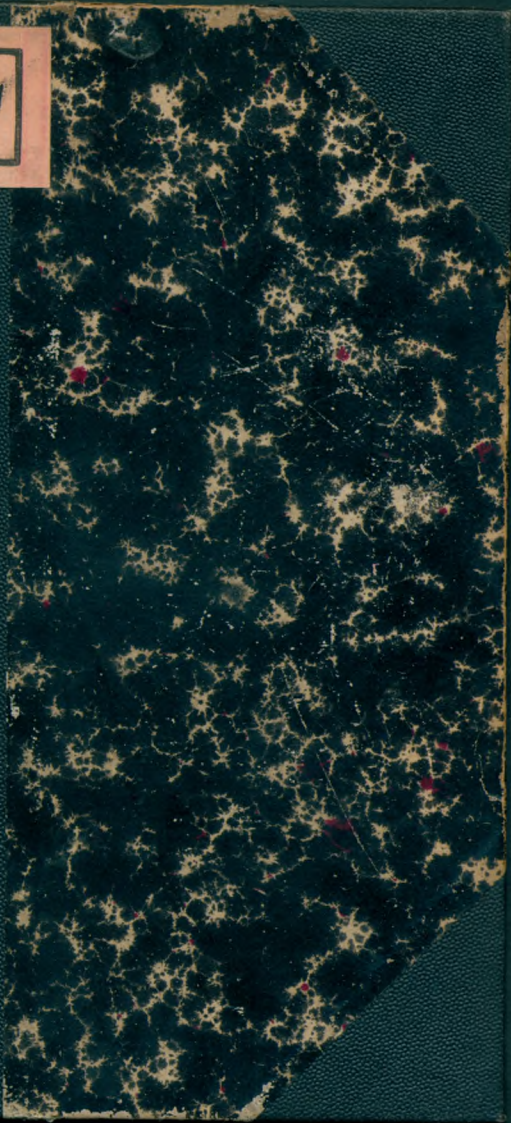
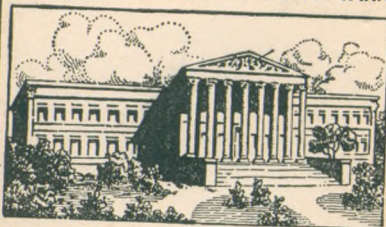

12097

198

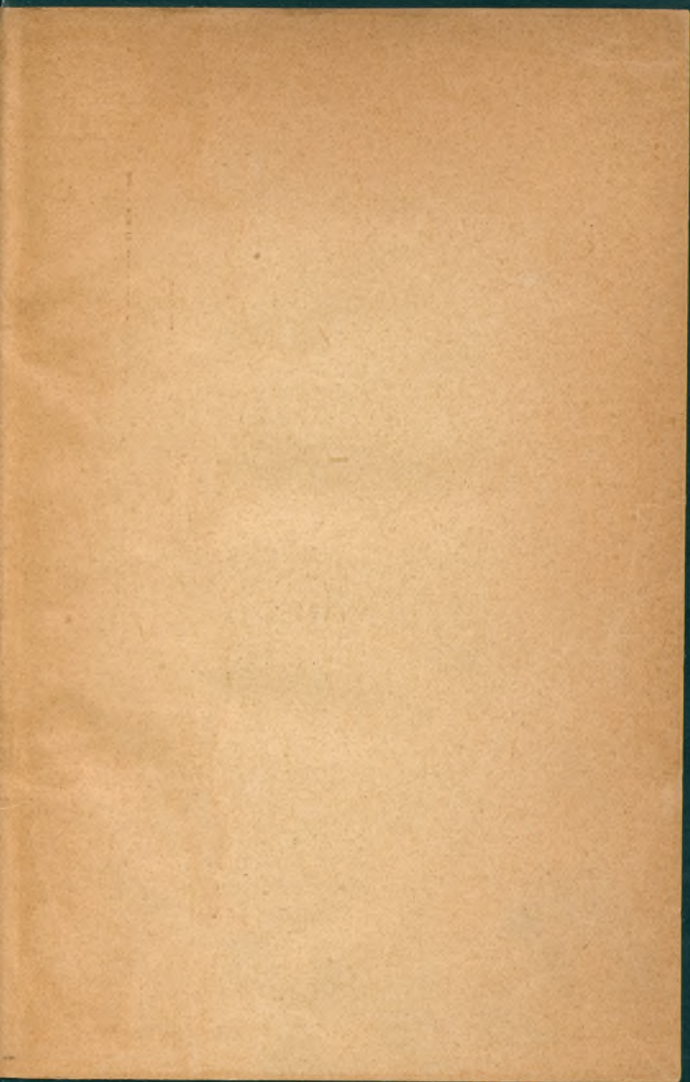
MAGYAR NEMZETI MUZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA

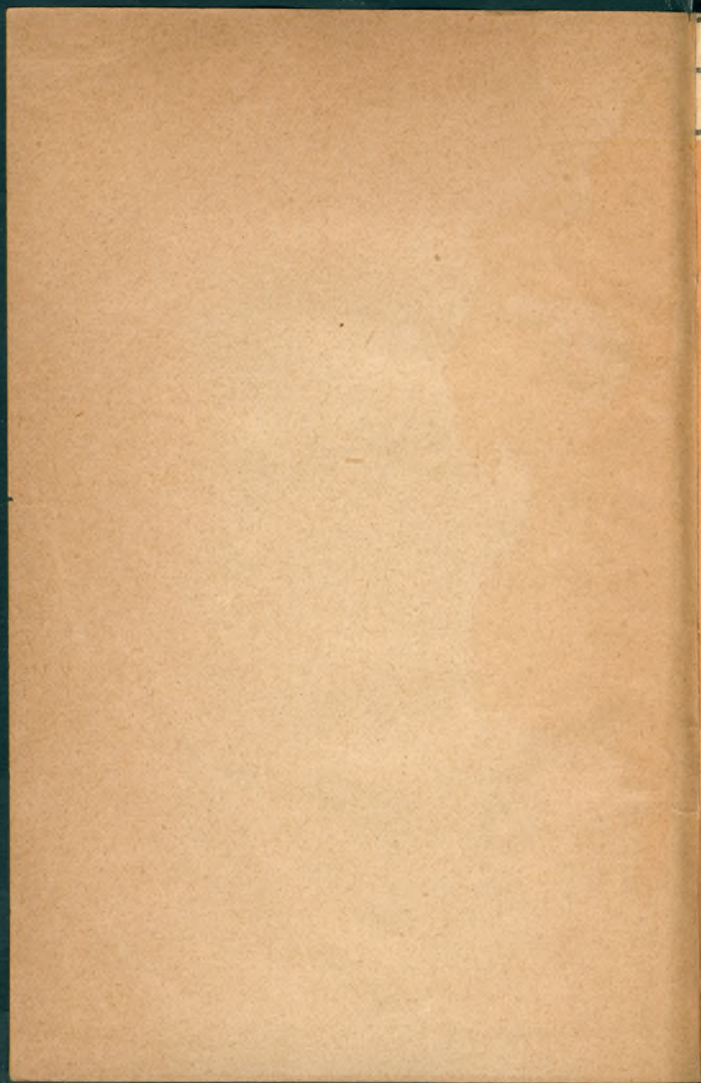

OLVASÓTERMI KÉZIKÖNYVTÁR

018811

KIKÖLCSÖNÖZNI NEM SZABAD

Hung. l.

348

Egyes füzet ára 30 fillér. ←

MAGYAR KÖNYVTÁR.

ÁZENKESZTI: RADÓ ANTAL.

195

HERCZEG FERENCZ

*

ELBESZÉLÉSEK.

MINDEN FÜZET EGYENKÉNT KAPHATÓ.

LAMPEL RÓBERT (Wodianer F. és Fiai)

CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVKERESKEDÉSE BUDAPESTEN, ANDRÁSSY-ÚT 21. SZÁM ALATT

Minden hó 1-én és 15-én új füzet jelenik meg.

MAGYAR KÖNYVTÁR

Szerkeszti: RADÓ ANTAL.

Az 1900. decemberig megjelent füzetek a következők:

A dőlt betűkkel nyomtatott nevek a fordítót, illetve közrebocsátót jelzik.
A csillaggal jelzett művek szindarabok.

- *1. **Katona, Bánk bán.** *Beőthy Zs.*
2. **Maupassant.** Apró elbeszélések. *Tóth Béla.*
3. **Berzsenyi** Válogatott ódái.
4. **Coppée.** Kovácsok sztrájkja és egyéb elb. költem. *Radó Antal.*
- *5. **Kisfaludy K.** A kérők. *Beőthy Zs.*
6. **Sipulusz.** Humoreszkek.
7. **De Amicis.** A bor. *Tóth B.*
- *9. **Du Maurier-Potter.** Trilby *Fáy B.*
10. **Csokonai.** Dorottya. *Négyesy.*
- 11–12. **Arany János** válogatott balladái. (Iskolai kiadás.) *Riedl.*
13. Olasz elbeszélők tára. I. *Radó.*
14. **Petőfi.** Utí rajzok.
- *15. **Dumas Sándor.** A kaméliás hölgy. *Szenere A.*
16. **Szomaházy I.** Légyott harmasban.
17. Francia elbeszélők tára. *Ambrosius Zoltán.*
- *18. **Rovetta.** A becstelenek. *Radó.*
19. **Kisfaludy Károly** válogatott költeményei. *Bánóczy J.*
- *20–21. **Shakespeare** Szentivány-éji álom. *Arany.* (Isk. kiadás.)
22. **Kármán.** Fanni hagyományai. *Bánóczy.*
- *23. **Byron.** Manfréd. *Ábrányi E.*
24. **Agai Adolf.** Viola Vera.
- *25. **Sardou-Najac.** Válgunk el. *Fáy Béla.*
26. **Deák Ferencz** 1861-iki első felirati beszéde.
27. **Aischylos.** A lélánczolt Prometheusz. *Zilahy Károly.*
28. **Bársony István.** Vadász-történetek.
- *29. **Murger-Barrière.** Bohémélet. *Radó A.*
30. Béla király névtelen jegyző-jének könyve. *Szabó-Mika.*
- *31. **Molière.** Dandin György. *Hevesi Sándor.*
32. **Gracza.** 1848. márczius 15.
33. **Bourget.** Három elbeszélés. *Hevesi Sándor.*
34. **Szabolcska M.** Versek.
35. **Turgenyev.** Az ötödik kerék. (Szabóné Nogáll J.)
36. **Kossuth Lajos.** 1848. július 11-iki beszéde.
37. **Flammarion Camille.** Csillagos esték. *Tóth B.*
- *38. **Tóth K.** A király házassodik.
39. **Droz Gusztáv.** Az úr, az asszony és a baba. *Béri Gyula.*
40. **Vértessy A.** Kisvárosi történet.
- *41. **Ibsen.** A népgyűllölő. *Vikár B.*
42. A kuruczvilág költészete. *Kardos A.*
- *43. **Schiller.** A messinai menyasszony. *Váradi Antal.*
44. **Petőfi.** Elb. és hírlapi czikkek.
45. **Poe.** Rejtelmes történetek. *Tolnai Vilmos.*
46. **Jókai M.** Emlékbeszéd Rudolf trónörököséről.
47. **Kozma A.** Vig Elbeszélések.
48. **Butti.** Az erkölcstelen *Tóth B.*
49. **Petőfiné Szendrei Julia** naplója és levelei Térey Mariboz.
50. **Tennyson.** Arden Enoch. *Lőrinczi (Lehr) Zs.*
51. **Murai K.** Huszárszerelem.
52. Magyar népballadák. *Morvay*
- *53. **Cavallotti-Radó.** Énekek éneke.
54. **Fáy András** válogatott meséi. *Badics Ferencz.*
55. **Salagub gróf.** A medve. *Ambrozovics D.*
56. **Ambrus Z.** Hajótörötték.
57. **Meyer Konrad.** Egy szegény ifjú szenvedése. *Hevesi S.*
- *58–59. **Jókai.** Helvilla.
60. **Csehov.** Falusi Asszonyok. *Szabó Endre.*
61. **Kölcsey válog. beszédei.**
62. **Yke.** Ujjászületés. Amerikai regény.
63. **Aldassy Antal.** Pázmány Péter élete.
64. **Falk M.** Erzsébet királynéről.
65. **Cicero.** Az öregségről. *Fábián Gábor.*
66. **Kipling.** Indiai tört. *Mikes. L.*
67. **Kabos E.** A csengeri kalapok.
68. **Szalárdi J.** Siralmas krónikája *Angyal D.*
- 69–70. **Arany.** Toldi. (Isk. kiad.)
71. **Molière.** A fősvény. *Hevesi.*
- *72. **Jókai.** Fekete vér.
73. **Plutarchos.** Perikles. *Kacs-kovics Kálmán.*
- 74–75. **Arany** kisebb költeményeiből. *Moravcsik G.* (Isk. kiad.)

HERCZEG FERENCZ

ELBESZÉLÉSEK.

BUDAPEST.

LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)

CS. ÉS KIR. VDVANI KÖNYVKERESKEDEÉSÉNEK KIADÁSA.

5. f.
3422

12.097/198

~~12.097/198~~

018811

M. N. MUZEUM KÖNYV-TÁRA
X. Nyomtatványgyűjtemény
1901. é. 21. sz.

1211—1900. Budapest. Nyomtatott Wodianer F. és Fiaival.

TARTALOM.

	Lap
Hadnagyné ő nagysága --- --- --- --- ---	5
Lószőr-vitéz --- --- --- --- ---	17
Tacskó --- --- --- --- ---	29
Emberek a hegytetőn --- --- --- --- ---	41
Olga megöregszik --- --- --- --- ---	49
Az emberölő --- --- --- --- ---	57

Hadnagy né ő nagysága.

I.

Hat lábánál valamivel magasabb volt, egyenesen szétfutó vállai és bivalynyaka, nyulánk termete daczára is sejtették óriási izomerejét. Ha öklével mellére ütött, a hatalmasan domborodó mellkas kongó hangot adott, akár egy érczkazán. Homlokába nőtt haja, villogó szeme gonosz kifejezést adott arcának.

Ilyen volt Reögh hadnagy, — korára nézve gyerek, külsejére nézve óriás. Heves, rakoncátlan vére volt. Ha a minotauruszok és lernai kigyók korában él, alkalmasint herosz lesz belőle; így azonban, ha túlpezsgő virtusa orkán erejével tört ki belőle, rendesen valami nagy ostobaságot követett el. Hol tönkre hajszolta paripáit, hol végtelen dárídókba keveredett, veszedelmes jó kedvében forgácscsá zúzva a keze ügyébe eső butorokat, hol ismét ok nélkül beletűzött legkedvesebb czimboráiba.

Ilyféle viselt dolgaiért az ezredrapporton nem osztottak neki heroszi halhatatlanságot, hanem legjobb esetben is szobafogságot. Az italt nagyon szerette, boros fővel pedig valóságos enfant terribleje volt az ezrednek. Ha ilyenkor megcsiphetette

egyik főlebbvalóját, kiméletlenül föltálalta neki mindazokat a jakobinus ötleteket, melyek egy örökké elégedetlen szakaszparancsnok fejében megfogamzanak.

Más emberfiának ily dolgok régóta a nyakát szegték volna, Reögh azonban kivételes állást foglalt el az ezredben, — először azért, mert atyja hadtestparancsnok volt és Mária-Terézia-lovag, másodsor meg azért, mert veszedelmes vérmérséklete daczára is áldott jó fiú hírében állott. Tudom, hogy ez ellentmondás, — de nem tehetek róla, úgy volt.

Az asszonyokat a maga módja szerint szerette. Ha egyik megnyerte tetszését, azt minden férjre, apára és udvarlóra való tekintet nélkül, arczátlan naivitással meg is mondta neki. A házasság institucziójáról csudálatos nézetei voltak.

— Az én áram egy millió! — mondta egyszer. Éppen annyira van szükségem. Egy kerek millióért talán elvenném a sátán öreganyját is, olcsóbban azonban milói Miasszonyunkat sem...

Sokan megbotránkoztak e cinikus szavakon, voltak azonban elegenden, a kik meg voltak róla győződve, hogy Reögh elébb-utóbb rá fog bukkanni arra az asszonyi nábobra, a ki megfizeti érte ezt az árt.

A vármegyei majálison történt az a nevezetes eset, hogy a hadnagy megismerkedett Ada kisasszonnyal. Egy ezredorvos leánya, szegény, de szakértők állítása szerint ennivaló csinos gyermek. Az egész Ada kisasszony különben, hozzászámítva magas cipősarkát is, alig ütötte meg a négy lábot. Kicsi termete, elbájoló mikroszkópikus arányokban nőtt, keze, lába szinte nevetségesen kicsi volt. Nagy csak egy dolog volt rajta: a szeme. Olyan volt, mint azok a csodacsinos babatündérek, a kikről

a jó gyermekek karácsony éjszakáján szoktak álmodni.

Mikor ez a két emberfia a négyes során szembe került, meghökkenve nézett farkasszemet. Reögh csodálkozva szívta fel fogai közt a levegőt, Ada kisasszony pedig méltóságteljes indignációval fordította el a fejét. A pihenő óra után megismertek egymással. Az óriás végigkeringőzött a babatündérrel a tánczhelyen, a honorácziórok ezt fölötte mulatságos látvány számba vették.

A majális után is gyakran kerültek még össze. Idővel valami kordiális, bajtársi viszony fejlődött ki köztük. A hadnagy jóakaró elnézéssel bánt Adával, mint a medve a ketreczébe tévedt egérkével, Adának viszont hízelt az a tudat, hogy ő, ki a Ballagi-szótárt se tudta erőlködés nélkül a polcáról leemelni, bizonyos hatalmat nyert az éktelen erős medve fölött.

A minek jönnie kellett, az csakhamar bekövetkezett.

Valami kiránduláson voltak a hegyek közt. Ada jókedvében megmászott egy sziklát, odafenn megijedt a saját bátorságától és nem tudott többé lejönni.

— Reögh, segítsen! — kiáltotta, félénken billegetve karjait.

Reögh segített is. Hanem mikor a karjaiban tartotta a leány pehelykönnyű termetét, — az ég tudná, hogy mi lelte! — szó nélkül összecsókolta az arczat, meg a száját, mint egy pólyás babaét szokás.

A szegény Ada majd meghalt ijedtében és szégyenében, és pirulva, zokogva és fuldokolva védekezett az erőszakos medve ellen. Reögh maga is belátta, hogy bolondot tett és udvarias bocsánatkérésre fogta a dolgot. Becsületszavára erősítette, hogy maga sem tudta, hogyan történhetett

ilyesmi, de mivel a baba csendes bűgással tovább sírt, dühös kétségbeeséssel rivallt rá: Hát nem szeret?

— Szeretem, hogynem szeretném, — dadogta a megszeppent Ada, — de azért ne fojtsa meg!

II.

A hadtestparancsnok úr ő nagyméltósága kurtán számárnak deklarálta a fiát, mikor az Önlevező című tanulságos könyv segítségével fogalmazott mintalevélben tudtára adta, hogy nőül ohajt venni egy Ada nevű szegény, de tisztességes hajadont.

A hadnagy nyolcz napig tanakodott, hogy magát lőjje-e csak főbe, vagy forgácscsá zúzza-e mindjárt ezt az egész hitvány világot? — végül meggondolta magát és egy másik mintalevélben harminczezer forintot kért kölcsön egyik csillagkeresztes nagynénjétől, hecsületbeli adósságok fizetésére, különbeni öngyilkosság terhe alatt. A családi tanács föllélegzett és ama reményben, hogy azt a másik ostobaságot immár kiverte a fejéből, megküldte neki a kívánt összeget.

Reögh a pénzt letétbe helyezte és — nőül vette Ada kisasszonyt. A távirati úton érkezett apai átok egy cseppet sem zavarta a vőlegény széles jókedvét.

Mire a hadnagy úr és a hadnagné ő nagysága rövid szabadságukról visszatértek a faluba, hol svadronjuk állomasozott, csodálatos egy házasság élet kezdődött. — Az asszony szenvedélyesen ragaszkodott férjéhez és mivel szerelmébe egy jó adag gyermekes félelem is vegyült, vakon teljesítette minden szeszélyét. Reögh viszont jól érezte magát a korlátlan hatalmú pater familias szerepében és placet jogával belekotnyeleskedett a háztar-

tás legaprólékosabb kérdéseibe is. Az egész háztartás pedig fölötte emlékeztetett ama gazdálkodásra, mit két gyerek művel, ha összeáll házaságot játszani.

Alkonyatkor rendesen a falu végén lehetett őket találni. A hadnagy a fűben heverészett, órával a kezében, neje pedig lihegve futott fel-alá a fasorban, gyöngé vállán irgalmatlan nehéz vasrudat hurczolva.

— A kis babának gyöngé a melle, — magyarázta Reögh a kíváncsiaknak, — edzeni fogjuk.

Az edzés érdekében Ada a vadászatra is elkísérte férjét, halálra fáradtan gázolva utána a sásban és czipelve a vacsorára szánt szalonkákat, melyeket a hadnagy csálhatatlan biztonsággal durrantott le röptükben. A vadászszákmányt otthon közös erővel készítették el.

A konyha volt különben a háztartás leggyöngébb oldala. Takarékoságból az inas mellett csak egy cselédleányt fizettek, és mivel a kis baba szakstudománya még a kísérletezés stádiumában volt, Reögh, a ki mindenhez akart érteni, előszedte a tábori konyha gulyásos bográcsai körül gyűjtött tapasztalatait, háznépe és vendégei nem kis rémületére.

Egy nap eszébe jutott, hogy megtanítsa a feleségét lovagolni. A szegény Ada semmiféle sportérzéssel nem bírt és maga volt a testté vált gyávaság, de azért néma megadással emeltette magát a tizenhét markos írlandi hátára, melynek minden prüszkölése halálos félelemmel töltötte el a szívet.

— Fel a főt, kis baba, ki a mellet! — hangzott aztán heteken át. Reögh, ki a félelmet csak hírből ismerte, feleségéből egy második Renz Oceánát akart nevelni.

Egyszer egy vadász-kirándulás alkalmával

ketten egy szénaboglya tetejére másztak uzsonnálni. Reögh állítása szerint onnan felülről igen szép kilátás nyílt a kaszárnyára. Mikor Adának ismét le kellett volna jönnie, a meredek létra láttára egyszerre elvesztette minden bátorságát.

— Ugorj le, majd felfoglak, indítványozta Reögh. Ada nem mert. A hadnagy komolyan megharagudott és felrúgta a létrát. Most már vagy leugrik vagy fenn marad az ezüst-lakodalmáig.

A kis baba szája sirásra állott, de amint férje haragosan villámló szemébe tekintett, lehunyta pilláit és Isten nevében levetette magát a mélységbe. Férje felfogta mint egy labdát, aztán homlokon csókolta és talpra állította. Ada dobogó szívvel, sápadtan és mégis boldogan mosolygott.

A kapitány véletlenül éppen arra lovagolt és tanuja volt a jelenetnek.

— Vének volt ezt a szegény kis bolondot odaadni annak a medvének, dohogta magában.

III.

Reöghnek az őszi gyakorlatokra kellett mennie ezredével. Először esett meg életében, hogy nem vonult szívesen a táborba. A szegény Ada nagyon kritikus időszak előtt állt, Reögh pedig meg volt győződve, hogy ő reá most nagy szükség volna odahaza.

Mikor a svadron kivonult a faluból, nehéz szívvel intett fel az ablakba, honnan Ada kisírt szemmel és szorongó szívvel tekintett utána a hajnali ködbe.

Három hét múlva a gácsországi táborban éjnek idején vad riadás támadt, mintha orgyilkos kozákok törtek volna az alvó harczosokra. Pedig csak Reögh hadnagy robogott végig a tiszti-barakon, távirattal a kezében.

— Hej, urak, gyerekek! keljetek fel, mindenki keljen fel, — apa vagyok.

A tábori kázinó gyertyái kigyultak, hajnalig pedig elfogyott a kázinós egész borkészlete, ráadásul egy pár tucsat pohár, asztal és egyéb törékeny holmi.

Megint három hét múlva véget értek a gyakorlatok. Míg az ezred lassan a magyar határ felé vonult, addig Reögh hadnagy szabadságlevelével a zsebében már az alföldi róna közepén gorombászkodott a vasúti állomásfőnökökkel, állítólagos vonat-késések miatt.

Késő este ért haza.

Kardcsörömpölése felverte az egész házat. A kis baba kaczagva és sirva futott a nyakába. A hadnagy az asztalra állította a feleségét, hogy közelebb érje. Az asszony csudálatosan megszépült az alatt a hat hét alatt. Mintha megnőtt volna; a vállai is fejlődtek, a szemei csillogtak, az ajka vörös volt. — Testi épisége érdekében félbe kellett szakítani az üdvözlést.

— Hol van a poronty! kiáltotta Reögh.

Ada végre lélegzethez jutott s ajkához emelte ujját.

— Pszt! ne kiálts!

— Ej, mit! — látni akarom a kölyköt.

Ada ijedten csitította.

— Hallgass, ha mondom! Majd aztán...

— Asszony, a fiamat! bömbölte a hadnagy.

— Befogod a szádat, te medve! csattant ki mérgesen a kis baba.

— Hohó!

A hadnagy elképedve nézett párjára, ki egy oroszán-anya bátorságával tekintett villogó szemébe, miközben hüvelykujjával vállán át a hálószoba ajtajára mutatott.

— Meg akarod ölni a gyermekedet?

— Beteg? suttogta a férj rémülten.

— Nem, hanem alszik.

A pater familias meghunyászkodva hallgatott. A mit e pillanatban csak sejtett, az csakhamar szomorú valóságnak bizonyult: az egész háztartás, de főleg a családfő helyzete nagy változáson ment át. Jogait az a csöpp zsarnok bitorolta, a ki naponkint tizenhat órát aludt, négyet szopott és négyet visított és a kinek a kedvéért az egész ház lábujjhegyen járt és suttogva beszélt.

A hadnagy egyszer-mászor még tett ugyan lázadási kísérletet, de mindannyiszor szálnalmas balsikert aratott. Egy-egy hangosabb szavára Ada már a gyermekszoba felé emelte kezét: meg akarsz ölni gyermekedet? Ez leverte Reöghöt a lábáról.

Ada nem ért már rá se lovagolni, se tornászni. Ha férje este társaihoz készült a kaszinóba, utána futott:

— Te! sokat ne igyál, csendben gyere haza. Ha lármát csinálsz, megijed a gyerek...

Egy Reögh pedig nem megy a vendéglőbe kávé inni. Ha nem ihatik a kedve szerint, inkább otthon marad.

Ha pedig vadászatra lovagolt, neje utána szólt:

— Te! ki ne törd a nyakadat. Gondolj a gyerek jövőjére...

— Azt fogom kitörni, a mit akarok, morogta a hadnagy. Mikor aztán a rókahajsa hevében nekivágatott az ördög-árkának, közvetlen az ugrás előtt eszébe jutott a gyerek, félrekanyarodott, és mivel senki sem látta, kantáron fogva vezette lovát a túlsó partra.

Néhány hét múlva Ada végre megengedte, hogy hozzányuljon a gyerekhez.

Később ő maga adta oda neki, mondván: nesze, hurczold a bocsodat, én már nem bírom el... A kapitány, a ki éppen látogatóba jött, e

családi jelenet láttára a kezében felejtette a kilincset, az ezredben pedig e naptól fogva az a hír terjedt el, hogy a szegény jó Reögh papucs alatt van.

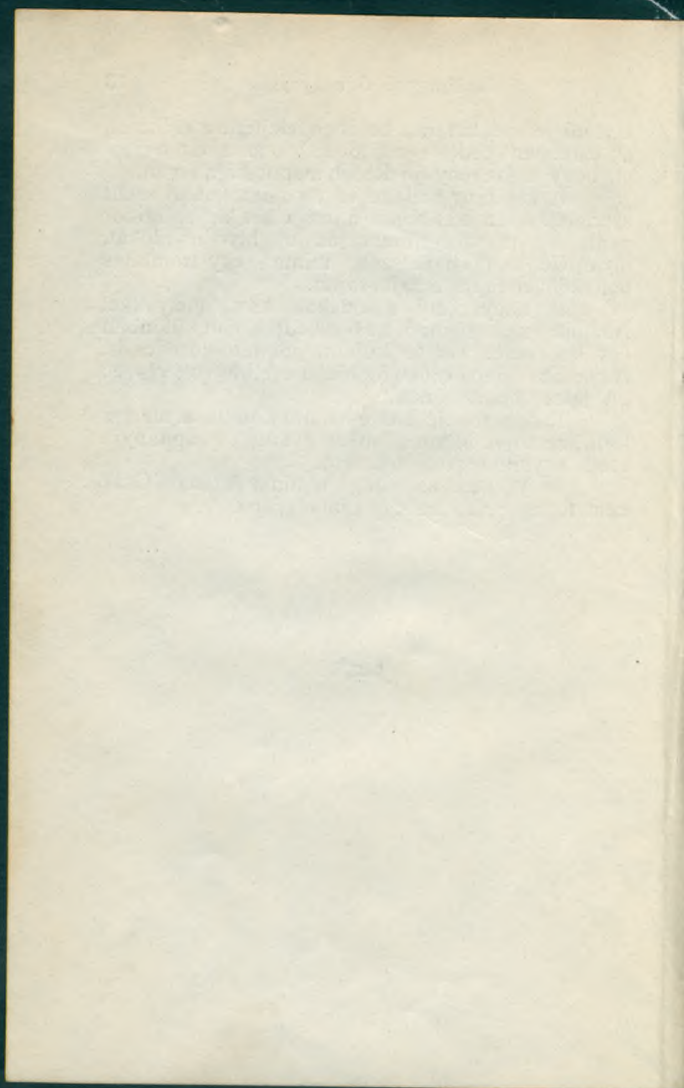
A kapitány vállalta el a komaságot. A szent szertartás alatt elzsibbadt mind a két karja. Mikor pedig a víz megérintette az uj hívő homlokát, olyanféle hang hallatszott, mintha egy trombitás teli tüdővel fujná a rajta-rajtát.

A nagyszámú ajándékok közt, melyekkel Adának ez alkalomból kedveskedtek, volt különben egy ismeretlen kéztől küldött idomító-korbács is. A korbács csinos ezüstgombjába e felirat volt vésve : „A jeles idomitónőnek.“

Reögh sokáig életre-halálra kutatta a merész tréfa szerzőjét. Mikor azonban gyanuja a kapitányra esett, agyonhallgatta a dolgot.

— Vigye el az ördög ! mondta Adának. Csak nem fogok beletűzni egy családapába.

LÓSZŐR VITÉZ.

LOOSELY WRITTEN

Lószőr-vitéz.

Nem jó, ha az ember régmúlt idők emlékei közt kotorász; a visszajöhetetlenül lettűnt napok lehellete bolondos gondolatokat kelt a legjózanabb főben is.

Mikor a multkoriban ki kellett hurczolkodnunk régi családi házunkból, a padlás egy sötét zugában, a kéménykürtő mögött, vesszőből font bölcsőre akadtam, mely színültig tele volt elsárgult irományokkal, elfakult rongyokkal és czifra gyermek-czökmőkkel.

A sok tarka-barka holmi közt turkálva, egy hőrből készült huszárra bukkantam, melynek látára egy csapásra fölelevenedtek agyamban a gyermekkor szunnyadó emlékei s csillogó pillangók felzavart rajaként nyüzsögtek körül.

A lószőr-vitéz! Mennyi bűvös emlék, mennyi gyermekes vágy, túlárado boldogság, fájdalmas csalódás fűződik hozzá!

Kezembe vettem a huszárt s megtisztítottam a portól és a pókhálótól. Az idő ugyancsak megviselte. Arcza förtelmesen össze volt mázolva, orra hiányzott; kopott, foszladozó egyenruhája alól itt is, ott is előkukkantak a drótbordák és a lószőrtöltelék; — hanem azért a kétarasznyí legény merev szemével keményen és marczonán

tekintett rám, mint egy rokkant vitézhez illik, ha huszonöt év múlva viszont látja régi generálisát.

Eszembe jutottak a kemény tusák, a melyeket együtt végigküzdöttünk a baromfiudvar porondján... Hej! hogy rebtent szét az a felfuvalkodott pulykanépség, ha szilaj harczy rivalgással közéje nyargaltunk!

De nemcsak vad harcziszomj, gyakran nemcsak lovagiasság is hevítette szívünket. Mikor vörös cziczánk egy izben három napig se mutatkozott a konyhában, daliás fogadalmat tettünk, hogy nem eszünk és nem iszunk, míg barátainkat vissza nem hozzuk. Elevenen vagy holtan.

Útra is keltünk, kalandos fölfedező útra. Leszálltunk a föld sötét gyomrába, a hűvös pinczébe, hol kísértetiesen kongó hordók között a mama téli répái rügyeznek, s szűk résen át harántleszűrődő fénysáv emlékeztet csak a napsütötte felvilágra. Bátran felnyomultunk a szénapadlásra, hol a homályban zizegő széna között czinczogó patkányok surrannak... A macskát végre a faskamrában fedeztük fel, őt apró czicza társaságában, melyeket szeretetteljesen nyalogatott.

Ej, minő más, minő egészen más is volt akkor minden!

Egy év volt a végtelenség, a világ határa a szőlősdombokig terjedt, a ház birodalom, az udvar tartomány volt; a galambdúczot szédítő magasságú toronynak néztük, a tűzhely alatti hamulyukat barlangnak.

A nap eseménye a színben talált tyuktojás, vagy a vizes vályuba tolakodott förtelmes béka volt; egy fényes dolmánypityke vagy egy réz patronhüvely birtokában gazdagoknak éreztük magunkat; egy betört ablaküveg kész katasztrófa volt.

Ha új játékot kaptunk, elkérkedtünk vele a baromfi-udvar lakói előtt, melyek aztán jelentőségteljes kotkodácsolással és irigy hápogással nyilvánították véleményüket. Az eresz alatt fészkelő fecske a mi fecskénk volt, a szomszéd verebeit szitkokkal fogadtuk, ha háztetőnkre mertek ülni.

A szobabutorok néma, de értelmes lények voltak, s ha rossz kedvünkben megrúgtuk az asztalt, utólag titokban megsimogattuk, hogy kieneszteljük.

A farkát csóváló komondor, a dormogó kandur elkényeztetett cselédeink voltak, a kik bizalmaskodva dörgölöztek hozzánk, s szigorú hangon adott parancsainkat tettetett alázattal, de ásitva és lézengve teljesítették.

A kút mélyéből csodálkozó és kíváncsi gyermekfejek kandikáltak fel, a mama beföttes üvegeit a fekete ember őrizte, a kiben nem igen hittünk, de azért mégis féltünk tőle.

A nap, az Istenadta nap, csak azért süttött oly melegen, hogy a kert fűvében hempereghesünk, — az eső azért szakadt, hogy papirsajkáinkat úsztassa.

Az est homályában a ház előtt hajsztoltuk a haragosan búgó bogarakat, ha pedig a harangok elkongották az esti áldást, egyszerre csodálatos zsibbadás szállta meg tagjainkat és felkiváncsoltunk a mama puha ölébe, a hol ketten is elfértünk. Egy ideig még a fényes holdra bámultunk, melynek tányérjában ott áll az öreg, hátán a rőzse-csomóval s míg apa a szomszédokkal beszélget, háborúról, járványról és adóról, álmottasan hunyorgattunk egymásra: ej mit! csak legyünk egyszer az ágyunkban — jöhet aztán háború, kolera és adó!...

A mint a felfordított bölcső előtt térdelek,

lelki szemem előtt megjelenik egy rég elfelejtett gyermekalak. Vicza hugom. Öt éves korában meghalt torokgyíkban. Két évvel volt kisebb nálam, ma-holnap már husz éve, hogy a halál csontkeze letörte azt az éretlen kis emberrügyecskét. A seb, a melyet halála rajtunk ütött, régóta behegedt, arczvonásai már-már elmosódtak emlékezetemben, egy évtized óta alig gondoltam rá.

Csodálatos! Most egyszerre megint magam előtt látom, meglepő közvetlenséggel.

Bájos, izmos gyermek, búzavirágsszemekkel, kurtára nyírt szőke fejjel: beszédközben kissé selypit, fejét rendesen oldalvást szokta tartani.

Tulajdonképen Viktóriának keresztelték, nagyanyám azonban nem tudott megbarátkozni az előtte szokatlan hangzású névvel és Viczának szólította. Én csak úgy: Vicza, czicza, pattogatott kukoricza!

Hevesvérű, örökké izgó-mozgó gyermek volt. Sokat kotnyeleskedett a konyhában, s ha anyám ilyenkor főzőkanállal kizavarta, kaczagva polkázott végig az udvaron.

Hozzám nagyon ragaszkodott, egyébiránt könnyen hívó volt, mint minden jószívű gyermek és fölötte szeretett volna fiú lenni. A kert-kerítésen végzett erőmutatványaimnak ő volt a leghálásabb közönsége, ha pedig a hún-csatákról hazudtam neki, a melyeket képzeletemben naponként végigküzdöttem a városvégi cigány-gyerekekkel, nagy szemében kigyúlt az őszinte lelkesedés tüze.

A szegény Vicza csodálatos, rajongó szeretettel viseltetett az én lószőr-vitézem iránt. A huszár volt álmainak tárgya, a huszár után való reménytelen vágy keserítette el fiatal életét. Ha valamit szépnek, elragadónak, fenségesnek akart jellemezni, azt mondta: olyan, mint a huszár!

Gyakran minden bevezetés nélkül kezdte vontatott, monoton hangon:

- Add nekem a huszárt!
- Majd ha fagy...
- Add nekem, — ismételte fáradhatatlanul.
- Ne nyafogj, Vicza!
- Magad nyafogsz!

Ebből rendesen egészséges csetepaté fejlődött, a mely csakhamar elfeledtette velünk a vita tárgyát. Szüleink nem ügyeltek Vicza sajtószerű szenvedélyére, de különben is meg vagyok győződve, hogy egy más, habár egészen hasonló huszár nem elégítette volna ki hugomat, — neki az én huszárom kellett, ennek individualitása gyakorolt rá oly bűvös varázst.

Egyszer aztán mégis az övé lett a huszár; e csoda pedig következőképen esett meg:

Nevem napja volt. Új ruhát és arany órát kaptam. Megvallom, hogy mindkét ajándékon találtam kifogásolni valót: az órának az volt a hibája, hogy nem ketyegett, a ruha pedig abban sántított, hogy kabát, mellény és nadrág egy darabban volt, én pedig abban láttam az elegancia netovábbját, hogy az ember hébe-korba levesse kabátját.

Örömem első mámorában, sugárzó arczczal futottam a szomszédságban lakó nagymamához, hogy kellően megbámultassam magamat. Vicza természetesen velem volt. A nagymama udvarán nagy tyúk-ketrecz állott, a melynek a tetejére néha fel szoktam mászni, hogy egyet-kettőt kukorékoljak. Most is megtettem, s a mint ünnepi hangulatomban, a tetőn guggolva karjaimat billegtettem s metsző hangon süvitettem, Vicza odalenn tapsolt elragadtatásában. Jó kedvünknek csakhamar vége lett. Lemászva a ketreczről, egy szögbe akad-

tam és — Jézus Mária! az uj kabát könyökén háromujjnyi széles hasadás ásitott...

Le voltunk sujtva. Én sirva fakadtam, hugom elsápadt ijedtében. A nagymama hiába készítette elő legédesebb czukros süteményeit s a névnapra kijáró ezüst huszast, be sem néztünk hozzá, hanem bánatos szívvél őgyelegtünk hazafelé. Sejtettem, hogy otthon irtóztató igazságot fognak tenni. Szegény Viczának majd megszakadt az ő áldott jó szíve az én nyomoromon, a mint mellettem tipegett.

Egyszerre megfogta a karomat.

— Tudod mit, Dudi, ne sirj, majd én megvarrom a lyukat...

— Tudsz te varrni, Vicza? — kérdeztem bizalmatlanul.

— Én? Oh jó, meglásd, úgy megvarrom, hogy senki sem veszi észre...

Ezt annyi önbizalommal mondta, hogy magam is neki bátorodtam. Otthon egyenesen a faskamrába surrantam, Vicza pedig addig settenkedett a mama varróasztala körül, míg a szükséges eszközöket sikerült elcsennie. Nemsokára utánam jött tűvel, czérnával, óriási szabóollóval és akkora gyűszűvel, melybe három ujja is belefért. Én végig hasaltam egy kosáron. Vicza pedig mellém térdelt és fontoskodó arcczal kezdett varrni, nagy girbe-görbe öltésekkel, egyszer föl, egyszer le. Mikor elkészült, maga is bizalmatlanul nézett végig művén: a kabát sötétkék volt, a czérna pedig fehér. Leleményes eszével ezen is segített, hozott tentát és ujja hegyével szépen befeketítette a czérnát, — most már igazán nem látszott semmi...

Örömömben olyat tettem, a mit csakhamar megbántam: odaajándékoztam Viczának a lószőr-

vitézt. Hugom alig mert hinni fülének és szinte el-
sápadt a túlnagy boldogságtól.

— Igazán nekem adod, Dudi? — kérdezte
elálló lélegzettel.

— Neked adom, Vicza.

— Örökre?

— Örökkön örökké.

— Mondd: bizony Isten!

— Bizony Isten...!

Vicza karjára kapta a huszárt és örömsikol-
tással rohant a kertbe.

Mikor este levetköztettek, Vicza már ketre-
czes ágyában térdelt s a huszárral hóna alatt, ál-
mos fővel darálta az esti áldást.

— Ez meg mi? — kérdezte anyám, mikor
vetkőzés közben a kabát ujjá egyszerre megrop-
pant a könyökömön... Jézusom! Vicza odavarrta
kabátomat az ingemhez! Anyám mérges is volt,
de nevetett is; én pedig, tekintettel a névnapra
és álmos állapotomra, egy gyöngé baraczkkal sza-
badultam.

Másnap Vicza már korán reggel játszott a
huszárral, engem pedig sárga irigység emésztett...

— Az egész alku nem áll, mert Vicza nem
varrta meg jól a kabátot és nem igaz, hogy senki
sem vette észre a lyukat, mert a mama észrevette
és én egy baraczkot is kaptam, és a „bizony Is-
ten“ nem érvényes és azért a huszárt vissza kell
adni...

Ilyformán okoskodtam. Az érvelésből czivó-
dás, a czivódásból veszekedés lett, végre Vicza
haragtól lángoló arczzal, kevélyen dobta lábam-
hoz a huszárt:

— Nesze, vedd, nekem nem kell..!

Számítottam ilyesmire, mert ismertem hugom
forró vérét: azt is tudtam, hogy a következő pil-
lanatban már sajnálni fogja gavalléros föllobbaná-

sát, azért megragadtam zsákmányomat és diadalmasan menekültem a kertbe.

Ezentúl még féltékenyebben őriztem kincsemet. Az érték, melylyel Vicza szemében birt, előttem is becsesebbé tette. Ha iskolába mentem, gondosan elrejtettem, hol a vizeskád, hol valamelyik almárium alá, s mert észrevettem, hogy távollétemet titokzatos kezeckék arra használják, hogy vitézemet kikeressék, oly rejteket találtam neki a szénapadláson, a hová Vicza nem férhetett.

Ha a kertben játszottam huszárommal, hűgom a kerítésen át bánatos irigységgel ügyelt minden mozdulatomra...

Szegény Vicza! Egész élete alig terjedt egy arasznyira, mégis elég hosszú volt arra, hogy forró gyermekszíve keresztülszenvedje a sorvasztó vágy, a bánatos lemondás, a reménytelen szerelem minden nyomorát.

Vicza egyszerre beteg lett.

Bevallom, hogy őszintén irigyeltem. Alig ismertem kellemesebb állapotot a betegségnél: az embernek bekötik fejét, nyakát, ágyba fektetik, nem kell iskolába mennie, mama, apa kényeztetik, dédelgetik, s ha az ember elég élelmes, hogy hűbe-korba nyöszörögjön kissé, kap narancsot, datolyát és czukrot.

Engem a nagymamához adtak, a lószőr-vitéz persze velem ment. Elhagyottnak éreztem magamat a nagymamánál, — meglehet azért, mert Vicza nem volt velem, de meglehet azért, mert az egész házban oly komor, szinte ünnepies hangulat uralkodott.

A ház közvetlen a templom mögött állott, melynek hatalmas két gót tornya belátszott udvarunkra; harangzúgása pedig napközben megremegtette ablakainkat. Hálósobánk falairól dolmányos,

szuróstekintetű urak és hosszunyakú virágos hölgyek tekintettek le.

Legjobban érdekelt azonban az almáriumon ketyegő régi óra. Csudálatos egy óra volt ez! A virágos mutatólap alatt inga helyett czifra arany pillangó lengett ide-oda, a két alabastrom oszlop között pedig kert volt, barok kastélylyal, szökőkúttal, piros viasztulipánokkal és mérgeszöld gyepel; a kertben egy spanyol lovag állott, tollas bárettel és gitárral. Épedve tekintett a kastély zárt ablakára. Ha az óra ütni kezdett, akkor kipattant a csúcsíves ablak s egy parányi hölgyecske jelent meg, a ki mereven bolintgatott fejével. A lovag buzgón kezdte verni a lantját, a szökőkút hullámos üvegsugara körbe forgott, az óra belsejéből csodálatosan andalító, ősrégi dallam hangzott. Én pedig dobogó szívvvel és elfojtott lélegzettel néztem ezt a megelevenedett varázssálmot...

De most jut eszembe, hogy Viczáról kell beszélnem!

A nagymama egy nap azt mondta nekem, hogy szegény Viczánk nagyon rosszul van.

— Aha! — gondoltam — tehát nagyon sok czukrot kap?

Délután beállított hozzánk Barka, a szobaleány, s azt mondta, hogy orvosságért megy és hogy Vicza szépen kéret, küldjem el neki a huszáromat kölcsön, attól mindjárt egészséges lesz.

— A huszáromat, — dadogtam — a huszáromat? hová is tettem... majd megkeresem...

Nem tudom, mi rossz szellem bántott. Besiettem a szobába, keblemre gyümöszöltem a huszárt, átmásztam a kerítésen és kivágtattam a rétre. Csak akkor éreztem biztonságban kincsemet, mikor egyedül találtam magamat a füzesben. Sokáig csatangoltam az ér partján. Oh, az a Vicza!

Nem elég, hogy nem jár iskolába, hogy cukrot kap, még a huszáromat is akarja? Mikor bealkonyodott, félni kezdtem a magánytól; a régi korhadt fűzfák a homályban ugrándozó emberalakok és fenyegető szörnyképek árnyaihoz hasonlítottak.

A mint a húszárral hónom alatt, lelken-dezve hazavetődtem, a nagymama némán és szomorúan ült az udvaron. Nem volt kedvem játszani, letelepedtem a nagymama mellé. Az udvar virágágyai fölött denevérek és éji pillangók repkedtek.

A hold korongja fölbukkant a templom tornyai között, a csúcsives bolthajtások, az áttört, szeszélyes kőczirádák bűvös fényben fürödtek. Ha a templomot holdvilágban láttam, titokzatos, regényes vágy fogott el. Képzeletemben, második Quasimodoként, bekalandoztam azt a csodálatos kőerdőt odafenn, hol gót szörnyek tanyáznak és karcsú kővirágok nyílnak a holdfényben.

Mikor odalenn a kaszárnyában elfújták a takarodót, a búskomor, vontatott hanghullámok hallatára zsibbadás fogott el s nyomottság vett rajtam erőt. Talán mégis oda kellett volna küldeni Viczának a lószőrvitét?

Éjjel bolondos álmom volt. A zenélő óra kertjében jártam, fejem fölött az örökké nyughatatlan pillangó lengett föl és alá, a szökőkút csörgedezett, a zene szólt, de az, a ki a lantot verte, az én lószőrvitézem volt, a kastély ablakából pedig a kis Vicza bölintott alá... Hirtelen fölijedtem ágyamban, a szobában gyertyafény járt.

— Nagymama! — nyöszörögtem.

— Mi az, fiam?

— A huszárt, a huszárt oda kell adni Viczacziczának...

A nagymama gyöngéden megcsókolt s elfojtott zokogással mondta:

— Vicza-czicza a mennyországba ment, angyal lett belőle...

Emlékeim itt elmosódnak. Sehogysem tudom elképzelni, mit éreztem és gondoltam én akkor. Egy kép azonban tisztán áll szemem előtt, oly tisztán, mintha nem is husz év előtt, hanem tegnap láttam volna.

Megint szüleim házában voltam. Forró nyári délután volt. Az udvar telve volt suttogó idegekkel, kik kíváncsian nézték az előttünk álló kis érczkoporsót. A nyíló hársfavirágok illatába viaszgyertyák és hervadt lomb szaga vegyült; a pap halk hangon énekelt, közbe hallatszott a háztetőn bóbiskáló galambok turbékolása. Én a fekete szalagot néztem, melyet a szalmakalapomra varrtak; közbe a kalap karimáját rágtam és sírtam, mert a mama is sirt.

A mama halásápadt volt, néha egy elfojtott sikoltás tört ki a melléből, ilyenkor görcsösen szorította össze a kezemet, melyet fogva tartott és én azt hittem, hogy össze kell dőlnie az egész világnak.

Talán mégis jó lett volna Viczának odaadni azt a huszárt?

Mikor másnap ebédhez ültünk, az asztalnál egy hely üres maradt. Apa kedvetlenül tolta el maga elől a levest, a mama pedig nedves szemekkel bámult arra az üres helyre.

— Szegény gyermekem, — mondta remegő hangon, haldoklásában már nem is ismert rám, folyton valami huszárt emlegetett lázában...

Most már magam is letettem a kanalamat. Most már tisztában voltam azzal, hogy jó lett volna Vicza-cziczának odaadni azt a lószőrvitézt, lelkemben pedig földerengett a földi boldogság hiu voltának homályos sejtelme.

Husz év múltán megint előttem van a lószőr-

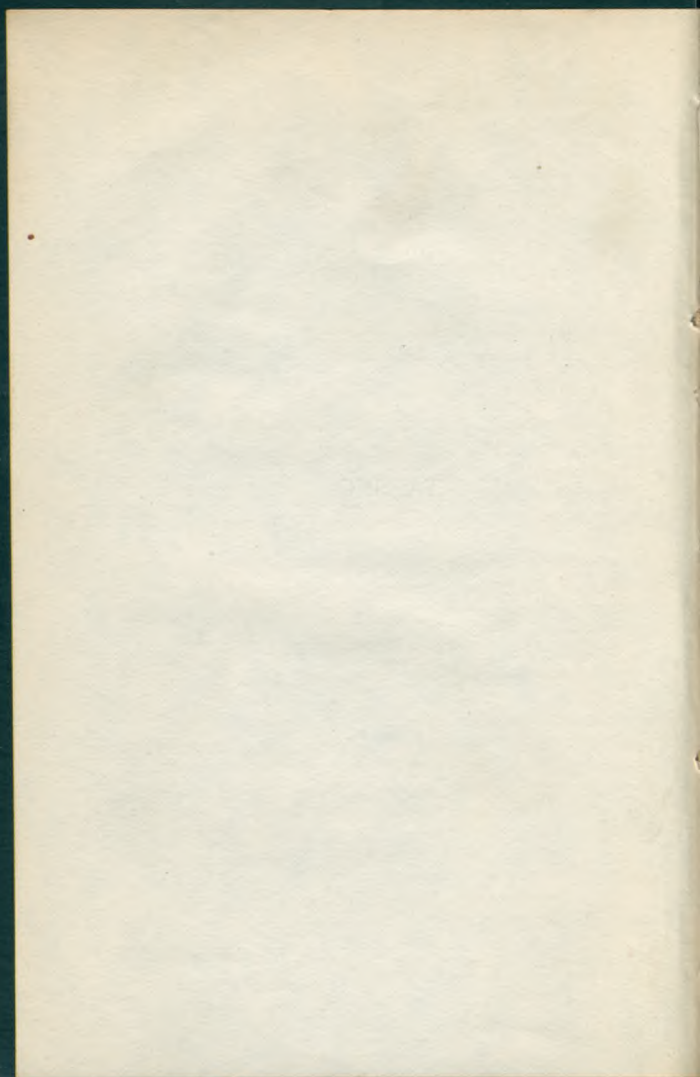
vitéz, melyhez a szegény Vicza halálában is hű maradt.

Nem tartozom még azokhoz, a kik már leszámoltak az élettel, de talán odaadnám mindazt, a miért küzdök s a mit még remélek a jövőtől, ha még egyszer szemtől szembe állhatnék Viczával, oda nyujthatnám neki a huszárt és azt mondhatnám neki:

— Nesze, Vicza-czicza, pattogatott kukoricza, — nesze, bizony Isten, igazán neked adom a lószőr-vitézt!

TACSKÓ.

Tacskó.

Valami ideges, sejtelmes csönd terült el a kastély ebédlőjében.

A háziasszony szórakozottan kínálgatta a tálat, de maga érintetlenül hagyta az ételt. Az öreg Boor tüntető jó kedvvel vágta villáját a húsba, közbe azonban lopva pillantgatott a fali óra felé. Nagyon várhattak itt valakit.

A mátkapár is szótalán maradt. A szép, kevély Vilma kedvetlenül dőlt vissza tölgyfaszékén. Ajkai körül valami unatkozó, szinte keserű vonás mutatkozott, a mely oldalán ülő vőlegényét, Wohlau bárót, láthatóan nyugtalanította. A báró hol leejtette szeméről a monoklit, hol meg állig érő inggallérját igazította, azzal a bizonyos szögletes kézmozdulattal.

Csodálatos pár volt ez a mátkapár. A férfi száraz, szögletes, kiélt, — minden mozdulata a tuczatgentlemanre vall; a leány junói termetű, izmos, viruló, mint egy kinyilt Marechal Niel-rózsa.

Egyik inas besietett a szobába... Az egész társaság úgy érezte, hogy valami történt. Valamennyien a belépőre néztek, a kit az általános figyelem zavarba hozott.

— Megjött? kérdezte Boorné, félig fölemelkedve az asztaltól.

— Bocsánat, — csak a tényérokat akartam...

Az öreg Boor lángvörös arczzal csapta az asztalra kését, villáját.

— Ugyan, hát megbolondult az egész ház? A kölyök elment és vissza fog jönni megint, — ez az egész. Gyermekkoromban néha heteken át kószáltam a havasokon és az ördög sem törődött velem....

Aztán kissé szelidebben tette hozzá: Hiszen nem úgy ment, mintha világnak akarna bujdosni. Kocsin ment, a kocsist is elvitte, pénzt is vitt magával, puskát is...

Puskát! Éppen ez volt az, a mi édesanyját meg más valakit is olyan irtóztatóan nyugtalanított.

— Kedves egészségükre kívánom a vacsorát! morogta a házigazda, nagy zajjal visszalökve székét.

Más valamit mondott volna, csak ne ült volna itt az a kikent-kifent német az unokahuga oldalán....

Az öreg úr zöld vadászkalapja után nyúlt, aztán kiment, maga sem tudta, hogy hová.

Az istállók alatt az ispánnal találkozott össze, ennek a sopánkodása még jobban megharagította. Hogy az a vérengző bestia, odafenn a havason, megint letiport egy borjas tehenet!

A mátkapár azalatt a dohányzó szoba üveg-erkélyén helyezkedett el.

Vilma a hintaszéken ült és szótlanul nézett az éjbe. A távolban az erdélyi hegyek látszottak, a melyek hosszára nyujtott, fekete hullámokkal határolták a rónát. A hegyek fölött vérpiros fényben égett az égbolt. Tisztán lehetett látni a fenyvesek csipkés koronáit.

A báró, bár nem volt emberismerő, ösztönszerűen érezte, hogy a mellette ülő szép leány

most ő reá gondol és hogy szive tele van keserűséggel.

— De hát mi történik tulajdonképen ebben a házban? kérdezte végül türelmetlen hangon.

— Viktor megszökött és most alkalmasint valami ostobaságon töri a fejét, ha még el nem követte, — mondta Vilma a nélkül, hogy érdekesnek tartaná megmozdulni.

— Azt tudom, de miért szökött meg?

— Azért, mert ön itt van....

A leány hirtelen megfordult, ajkán gonosz mosoly mutatkozott, aztán oly közel hajolt a báróhoz, hogy az érezhette hajának finom illatát. Talán élvezni akarta vőlegénye meglepetését, mert azt mondta: Viktor belém van bolondulva!

— Önbe? Az a gyerek! kiáltotta a báró elcsodálkozva.

— Igen, az a gyerek... Szenvedélyesen, szinte vadul szeret.... Régen tudtam, de nem vettem komolyan. Rosszul tettem....

A báró szemébe csíptette monokliját.

— Bocsánat, — hogy érti azt: komolyan venni?

A szép leány ajkán megint gonosz mosoly vonult végig.

— Szólnom kellett volna az édes anyjának, hogy tiltsa el a fiát attól, hogy engem szeressen, mondta szárazon.

A báró nem tudta, hogy gúnyolódik-e vele a leány, vagy komolyan beszél.

— En csak annyit vettem észre, hogy csökönyösen kerül, jegyezte meg később.

— Ön talán nem is sejti, hogy milyen veszedelemben forgott? szólt a leány, hidegen mérve végig vőlegényét.

— En? Ah! Bocsánat....

Vilma vállat vont és nem beszélt többet.

Most is, mint már egész nap, az a csodálatos, korán érett fiú járt az eszében.

Már tacsó korában, mikor együtt kocsikáztak, szaladgáltak a kastély verőfényes parkjában, valami lovagias rajongással viselkedett szép, idősebb cousine-ja iránt.

— Ha ember leszek, feleségemmé teszek, mondta akárhányszor.

— Te tacsó, hiszen anyád lehetnék!

— Öt év, az nem különbség.... Meglásd, elveszek... Ha más valakit szeretsz, megölöm...

Szép fekete szeme ilyenkor sötéten csillogott.

Azelőtt való este érkezett haza vakációra a Teréziánumból. Mikor meglátta a bárót és meghallotta, hogy ez a Vilma vőlegénye, krétafehér lett s nem evett többet.

Éjjel megkopogatta a menyasszony ablakát. Sápadtan, dúlt arczczal állott a kertben.

— Vilma! azt nem teheted.... Nem szeretted te azt a németet... Kergesd szélnek és várj reám....

— Viktor, hát megbolondultál?

— Vilma, én nem tudok nélküled élni!

— De mi jut eszedbe? Te tacsó! Eredj aludni, mert bevádollak az anyádnál....

A fiú egy szökéssel fönn termett az ablakon és izmos karjával merészen magához ölelte cousine-ját.

— Én nem vagyok gyerek és szeretlek....

A menyasszony megrémült. Nem, ez nem volt gyerek! Most vette csak észre, hogy pongyolában van.... Kiragadta magát az ölelő karokból, segítségért kiáltott, fel akarta lármázni a házat....

— Meg fogod látni, hogy férfi vagyok, — különb annál! mondta Viktor, aztán eltűnt a kertben.

Azóta nem látták a házban. És Vilmán, hogy megint egyedül találta magát vőlegényével, valami hideg, sötét szomorúság vett erőt, a melyről meg volt győződve, hogy egész életén át fog tartani.

A báró megszólalt. Kellemetlen hangja felriasztotta a leányt ábrándozásaiból.

— Nem akarom ezt a vendégszerető házat becsmérelni, de úgy találom, hogy ezekben az ilondai Boorokban több a temperamentum, mint a jó izlés. Mindig szerették a lovagias pose-okat, egyikük sem akar normális emberszámba menni. Az öreg is azért biczeg, mert egyszer valami rózsaszínű rongy kedvéért leugrott a második emeletről....

Elhallgatott. Kívül valami rikoltás hallatszott, valaki aztán úgy becsapta az ebédlő ajtaját, hogy kiugrott a kulcsa. A kert sötét bokrai közt vörös fáklyafény lobogott....

— Mit mondtam? a fiatal szeladon már megjött; gúnyolódott a báró.

A kastély előtt kocsi állott meg, a magas bakról egy fiatal ember ugrott le. Széles vállú, domború mellű fiú, a Boorok bronzszínű, szilárd profiljával.

Édes anyja már akkor átölelte.

— Viktor! Csakhogy megjöttél.... Hol jártál? Te haszontalan kölyök! Teremtőm, — milyen a ruhád!

A ruhája tépett volt és sáros, izmos nyakáról is lepattant az inggomb.

Az öreg Boor hatalmas alakja előbiczegett valahonnan az istállók felől.

— Ohó, te kölyök, hát merre csavarogtál?

A fiú félig alázatosan, félig daczosan állott apja előtt, mint az elkényeztetett gyerek, a ki tudja, hogy úgy sem büntetik meg komolyan.

E pillanatban leérkezett a mátkapár is. Alkal-

masint csak tisztességből jöttek, nehogy közömbösöknek mondják őket, mikor az egész kastély örül.

Viktor, mintha ezt várta volna csak, odaintette az öreg kocsist a fáklyával, aztán maga odalépett a kocsihoz, valami fertelmes, lompos nagy dolgot kapott a félvállára s odalódította Vilma lába elé. Pizskos, rojtos szőnyegfélének látszott; csak mikor szétterítette a homokban, látták, hogy egy óriási, még véres medvebőr. A koponya, a melynek a tátott szájában ujjnyi hosszú fogak csillogtak, a bőrön volt.

A fiú a földre dobta sapkáját és végigsimitott haján.

— Valami nászajándékot akartam a cousine-omnak hozni, — de mert nem volt pénzem, fölmentem a havasra és ezt lenyúztam a gazdája hátáról..... Ez most divatos a dohányzósobákban...

A báró kiejtette szeméből a monoklit; Boorné halálsápadtan támaszkodott férje karjára, az öreg pedig, a kit világeletében soha semmiféle dolog meg nem lepett, botjával egykedvűen piszkálgatta a medvebőrt.

— Ez már valami, mondta. Hát lelőtted azt a veszett bestiát?

Egy bocskoros, öreg mőcz tolakodott elő valahonnan. Eneklő hangsúlyozással, túlzó kifejezésekben mondta el az úrfi hőstettét, a melynek ő szemtanúja volt.

— ... tegnap éjfélkor történt... Az úrfi azt mondta: Juon, tiz pengőt kapsz, ha odavezetsz a medvéhez.... No, mondtam, ezt az emberevőt csak elkerülni nehéz, megtalálni könnyű.... Fölmentünk az ördögkertbe... a nagyságos úr tudja; az ördög kertje fenn van a fenyvesek föfött, telve bolondos formájú kövekkel, a melyeket az ördögök

dobáltak szét duhaj jókedvükben.... A fenevad onnan szokott letörni a legelőkre.... A fiatal úr előre ment, puskával a hóna alatt, én meg utána; felváltva imádkoztam, hol meg úgy bögtem, mint az eltévedt borjú.... A medvét ugyan nem lehet bolonddá tenni, de kijön odujából, mert azt hiszi, hogy csúfolni akarjuk.... Egyszerre mérges dorgást hallunk.... Teremtőm! a bestia ott áll előttünk, vagy húsz lépésnyire a holdfényben.... Akkora, mint egy bivaly; iszonyú, lompos... Úgy megijedtem, hogy borjubögésem kukorékolásba csapott át.... A fiatal úr pedig lassan térdre ereszkedett, arcához emelte puskáját és egyetlen lövéssel halomra lőtte a medvét.... A golyó a szemébe ment... Meg se vakkant többet....

Az öreg elhallgatott és várta a borravalóját.

Vilma pedig ott állott, a pitvar oszlopának támaszkodva és homályos szemekkel nézte a diadaltól mámoros fiút.

Soha oly királyi szépnek nem látta, mint most, mikor karcsú alakja a vörös tűzfényben fürdött. Szépnek látta és oly idegennek.

A kevély leány megalázkodva érezte, hogy kettőjük közt a másik az erősebb és sejtette, hogy a fiú, a ki tegnap még ablaka alatt koldult, holnap, ezzel az elbizakodott mosolyával, már diktátorként fog uralkodni a szívek fölött.

És el fogja felejteni a tegnapot és azt az asszonyt, a ki valamelyik csehországi városkában éli sivár életét.

EMBEREK A HEGYTETŐN.

AMERICAN REVOLUTION.

Emberék a hegytetőn.

Emberi hang hallatszott a hegytetőn, a hol az elhagyatottság csendjét csak a sziklák közt tévelygő szél süvöltése és a ragadozó madarak károgása szokta zavarni.

Ádám és felesége ott jártak a hegycsúcs pusztá, lepörzsölt gyöpén, a törpe fenyőbokrok és fehér szikladarabok közt, melyek úgy heverésztek szanaszét, mint egy özönvíz előtti állat korhadó csontjai. Ádámné aztán fölmászott az egyik messzes kőszálra, a legmagasabbikra, a mely messzire fölnyult a levegőbe, mint a vízben fuldokló ember keze. Fölötte semmi sincs, alatta, a tizezer lábnyi, hajmeresztő mélységben, mohlepte vakandurásokként simulnak az erdős halmok a hegyóriás lábához. A halmok közt van egy tenyérnyi világos folt: a fürdő parkja, hol mikroszkopikus tarka pettyek, piros és fehér napernyős infuzóriák végzik a déli sétájokat. A vékonyan csillogó vízfonál szélén pedig egy kis fekete féreg tolja magát előre, fehér füstöt eregetve: a déli gyorsvonal, a mely a szemhatáron ezüstködbe borult óceánként elterülő rónaság felé halad.

Ádám lefeküdt a vörhenyes gyöpre, messzilatóval a kezében. Nem a vidéket, hanem a fele-

ségét nézte, a ki lobógó ruhával támaszkodott a hegymászó botjára. Az asszony arcza sápadt volt; szótalan megindulással, szinte rémülten nézte a kolosszális térséget, a melyben a lelke eltévedt, mint a madár, a melyet a vihar elsodor a nyílt tengerre.

Az asszony kívánságára jöttek föl ide. Korai szürkületkor indultak, végigmentek a fürdőhelyet övező parkon, napfölkeltkor pedig betértek a szűzies, baltát nem látott őserdőbe, hol a bükkfák lombja a szélben zizegő, titokzatos kupolát vont a kidőlt faóriások korhadt törzse felé. Aztán végtelen, fehér kőomlásokon haladtak végig, majd egy kiszáradt patak sziklás medrében folytatták útjukat. Minden kanyarulatnál azt hitték, hogy már elérték a hegy legtetejét, a tetőre érve pedig ujabb lejtőt láttak maguk előtt, elérhetetlennek látszó, ködös magasságban.

Összekapcsolt kezekkel, egymást emelve haladtak fölfelé: elől a férfi, nyomában a társa. Néha meg-megálltak, összenéztek, sápadt mosollyal és lihegve. Ádám hatalmas tüdeje szivta a vadon szabad levegőjét. Valami gyermekes büszkeség töltötte el, hogy kiemelhette az asszonyt a völgynek párás köréből. Ő nem szerette azt a levegőt odalenn, a fürdői élet idegsorvasztó páráját, hol titokzatos, előtte érthetetlen beszédekkel gyötörték és a hol rejtelmes vágyak idegenítették el tőle az asszonyt.

Most, mikor megfeszített izmokkal és harmonikusan összevágó léptekkel törtek a magasba, a hűvös szélben szétfoszlottak sötét töprengései és hetek után először érezte megint, hogy az asszony mégis csak az övé. Az övé, a vadon föl-séges csendje közepett, az övé itt, hol senki sincs, a ki elragadhatná tőle. A felhőket szántó keselyűk rémült szárnycsapásokkal menekülnek, az erdei

nyulak és őzök pedig hanyatthomlok illannak el a bokros lejtőkön, ha közeledik a teremtés legfélelmetesebb ragadozója, az ember. Az ember pedig, gyöngébb társa kezét fogva, kevélyen teszi reá lábát a hegyóriás szűzies nyakára.

Ádámné jóideig elgondolkozva nézte a vidéket, aztán egyszerre nem látott semmit. Felhők torlódtak össze a völgy fölött, aranyos hátú, barna felhősárkányok, melyek lomhán gomolygó csordákban úsztak a levegőben és utjukban elnyelték az erdőket, a fürdőt és a folyót. Az egész mindenség elmerült a ködben, a világból nem maradt meg semmi, csak egy pusztá, vad kis földdarab, a hegy csúcsa, a mely elhagyottan úszott a szürke semmiségben, mint egy parányi korálsziget a távoli óceánon. Minden elveszett a ködben: a föld, az emberek. És elvesztek azok a titokzatos erők is, a melyek felülemelkednek az emberek tömegén és irányítva, parancsolva és zsarnokoskodva belenyúlnak az egyesek életébe. A társaság, a szokás, az illem, a divat... Nincs! Nem is volt soha. Csak Ádám álmodta ezeket a zűrzavaros ostobaságokat, mikor a mész-kőnek támasztva fejét, egy pillanatra lehunyta a szemét.

Csak ők vannak a világon, a két őseMBER, a szélesvállú, bátorszemű férfi és a délczeg, rejtelmes pillantású asszony. Barnahaju mind a kettő.

Egyszerre valami különös nesz üti meg Ádám fülét; a ködös mélység hangot ad, szabályszerű időközökben csökönyösen ismétlődő hangot, mintha valami óvatosan közeledő fenevad talpa alatt mál-lana a kő. A ködfátyol mögött egy óriás körvo-nalakban szétfolyó, fantasztikus alak bukkan föl. Főlemelt fővel, kétlábán jár: a ragadozók legfé-lelmetesebbike, az ember.

És a mint ruganyos, erőteljes léptekkel ha-

ladt föl a lejtőn, egyenesen Ádámnak tartva, a ki párja oldalán pihen a sziklák közt: Ádámnak egy különös hallucinációja támad. Ő maga az ősember, saját fajának dédapja: a harcias, barna barlanglakó. Az ott, a ki közeledik, a szőke ellenség, idegen, ravasz nemzetség szülötte. Hetek óta érzi már a közellétét. Hetek előtt fölbukkant az erdőben, azóta folyton a nyomában van és egyre szűkülő ívben környékezi. Esténként, ha künn ül párjával a víz partján, látja a szőke ellenséget, a mint fantomként oson el a tulsó parton. És olyankor is látja, mikor visszatér a vadászatról, látja meglapulni a távoli fatörzsek mögött. Öklében kőbaltáját szorongatja, nesz nélkül surran el a bokrok mögött, izzó pillantása pedig egyre az asszonyt keresi, a barna ember asszonyát... És az asszony? Hallgat, a lelke pedig egyszerre bezáródik férje elől is, mint a mimóza kelyhe...

A szőke most egyenesen feléje jön. Vállát és csipőjét állatbőr borítja, hosszú karján és lábán vasizmok feszülnek, irtóztató kőbaltáját vállán viszi. Főlemelt fővel, barátságot színelve közeledik. A barna ember körülnéz, a szeme megakad egy hatalmas kődarabon. Ha ezt most hirtelen fölragadná és szóhoz nem juttatva ellenségét, szétloccsantaná az agyvelejét...

A szőke megállott előtte és megszólalt.

— Ah, tehát ez a rengeteg mégsem anynyira elhagyott, mint gondoltam? Azt hittem, csak magam vagyok szenvedélyes hegymászó...

Aztán mosolyogva Ádám felé nyújtotta a kezét.

— Engedje meg, hogy hasznomra fordítsam ezt a szerencsés véletlent és bemutassam magamat: Reinard báró vagyok...

Látásból már jól ősmerte Ádám a kalandos hírű fiatal bárót, a személyes ősmertséget máig

sikerült elkerülnie. Most nem védekezhetett ellene többé és mikor kelletlen arczzal elfogadta a feléje nyújtott kezét, egy gyors, gyanakodó pillantást vetett a feleségére . . . Vajjon tudott-e a báró idejövételéről? Előre kicsinált dolog volt? Ki tudná? Az asszony arcza nyugodt és kifürkészhetetlen maradt, mint a bezárt ablak. Ilyen maradt akkor is, mikor a báró udvarias kérdéseire válaszolt.

Mind a hárman ott álltak a mélység előtt. A felhők foszladozni kezdtek és egy résen át látni lehetett a fürdőt, a vasutat és egy darabot a kéklő rónaságból. Tehát még sem volt álom — gondolta Ádám magában — a világ, az élet, az emberek, az illem és a divat nem álom, hanem valóság. Minden való, — álom csak a nyugalom.

1. The first thing I noticed when I stepped
 out of the car was a cold, biting wind.
 It was a relief, after the warm, stuffy
 air of the train. I pulled my coat
 tighter and looked around. The
 street was empty, save for a few
 figures in the distance. The
 buildings were tall and dark, their
 windows reflecting the light from the
 street lamps. I felt a sense of
 isolation, as if I were the only
 person in the world. I took a
 deep breath and walked forward,

OLGA MEGÖREGSZIK.

OLIVIERO TOSCANI

Olga megöregszik.

Jer, szomoru szemű istennője a lombot her-
vasztó ősznek, és segítsd megénekelnem a jegenye-
termetű asszonyt, a ki azzal hivaikodott, hogy
sikerült megállítania az idő kerekét, s a ki — mi-
után igen sokszor ünnepelte meg harminczhar-
madik születésnapját — egyetlen délután megöre-
gedett húsz esztendővel.

Mert nem való, a mivel csacska mesemon-
dók példálózna, hogy az ember élete hasonlatos
az égő gyertyához, a mely perczről-perczre szem-
mel láthatólag fogy. Inkább hasonlatos az a viz-
mosásos parthoz, melyet évekig észrevétlenül kíváj
az ár, míg aztán a legelésző kecske könnyű lába
alatt dörögve leszakad.

*

A boltosok igen sokáig *kisasszonynak* nevez-
ték a fiatal menyecskét, ismerősei pedig a *gyer-
mek-asszony* névvel kényeztették. Később a *szép
asszonynak* nevezte az egész város. Végül az *ér-
dekes* és a *még mindig szép asszony* lett a neve.
(Az irigyei pedig mindenkor *kaczérnak* nevezték.)

Olga férje megöszült és hosszú szakált nő-
vesztett, a hajdaní udvarlói pedig, azok a szép
vékony aljegyzők és nyalka hadnagyok, idővel

kövér főispánok és törzstisztek, vagy kedvetlen öreg nyugdíjasok lettek. Ha az öreg urak összehatalálkoztak Olgával az utcán, csodálkozva és gyönyörködve fordultak utána.

— Nem fog az ilyen asszonyon az idő! Még ma is többet ér a fiatal gárdánál.

A fiatal urak pedig mosolyogva mondták:

— Valaha nagyon szép lehetett...

Túlságosan divatos ruhákat viselt, hetyke léptekkel járt, a termete karcsu volt, a szeme pedig csillogott a jókedvtől.

— Ezredes, az Istenért, el ne árulja, hogy mióta ismerjük már egymást!

— Ugyan vallja be már egyszer, szép asszony, hogy hány esztendő?

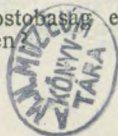
— Mit kíván tőlem, boldogtalan! Tanulja meg, hogy egy asszony annyi idős, a mennyinek látszani tud...

Lámpafény mellett, különösen ha kivágott ruha volt rajta, még királyi szépség volt. A válla, a karja üde és tiszta volt, mint a márvány, az arcán pedig kaczer gödrök mosolyogtak. Nappal sem mutatott sokkal többet harmincz esztendőnél, ha az ember husz lépésről nézte. Csak egészen közelről látszott, hogy a mosolygó gödrök helyén merev ránczokban hervad az arcza bőre.

*

Egy verőfényes délután történt az a nevezetes eset, hogy Olga három ujjnyi vastag, hófehér hajfűrtöt fedezett föl a homloka fölött. Egy éles szurást érzett a szíve tájékán, a szeme elhomályosult... Az időt mutató ébresztő óra ezalatt alattomos flegmával ketyegett tovább az éjjeli szekrényen.

Micsoda ostobaság ez? Hogy őszülhetett meg ilyen hirtelen?

Sok esztendővel ezelőtt, mikor a szép asszony még fiatal volt, fésülködés közben egy-egy ezüst hajszálát talált a fekete fűrtök közt, a melylyel aztán kaczerkodva eldicsekedett. Fiatal asszony korában az ősz hajszálak szaporodni kezdtek és Olga feljogosítva érezte magát arra, hogy a természet e különös szeszélye ellen egy hajfestőszerrel védekezzék, mely szerre nagy előszeretettel alkalmazta az *ártatlan* jelzöt. Rendesen használta a festéket és csak három héttel ezelőtt hagyott föl vele, mikor gyöngélkedése miatt az ágyat kellett őriznie. A mikor most, ágyából fölkelve, kibontotta vastag haját a tükör előtt, meggyőződött róla, hogy híres szép haja, a melyre valaha verseket irtak a poéták, egészen megöszült.

A szürke hajkorona, mely a homlokára símult, egyszerre oly különös, idegen kifejezést adott az arcának. És most vette csak észre, a mit eddig is láthatott volna, de látni nem akart, hogy a szeme és szája körül száz apró, alig látható ráncz fut össze, mint egy selyemháló rostjai . . . Egyszerre valami kegyetlen kíváncsiság fogta el, az a kíváncsiság, a mely egy hóbortos császárt arra ösztönzött, hogy még élve koporsóba feküdjék és temetést rendeztessen magának. Olga magára zárta a szoba ajtaját és előkészítette a saját temetését: öreg asszonynak öltözött.

A rizsport lemosta az arczáról, az ősz haját simán hátra fésülte a fején. Aztán fűző nélkül egy régi szabású sötét ruhát vett magára, s egy bársonyszalagos kalapot tett a fejére. Mikor így a tükör elé lépett, az örökös mosoly megfagyott az ajkán, a szemében pedig könnycsepp villogott . . . Oh, a maskara rettenetesen jól sikerült! Öreg asszonynak akart öltözni és most látta, hogy öreg asszonynya lett.

*

Lehetséges az, hogy valaki ünnepelt szép asszonyból minden átmenet nélkül öreg asszonynya legyen?

Az asszony ott ült a széken, összekulcsolt kezei közé fogva térdét, és elszomorodva gondolt vissza elmúlt napjaira. Az élete egy tavasz volt, tavasz, a melyet mesterségesen nyújtott ki. Most arczába csapott a közeledő tél jeges lehelete s ő követelte a sorstól az elmaradt nyarát és az őszét. Hiszen az élete nem is volt élet, csak előkészület az életre. Úgy emlékezett, hogy mindig készült valamire, mindig várt valamit, ámbár jóformán maga sem tudta, hogy mit. Talán valami mesés boldogságot, a melyről valaha a nevelőintézetben álmodozott és a melynek reményéről meghidegült, előregedett férje oldalán sem tudott lemondani.

De hát igazán megöregedett, visszavonhatatlanul? Hátha csak valami gonosz tréfa az egész, amely ellen tiltakoznia és kétségbeesetten védekeznie kellene? És megértette, hogy mások is úgy vannak az öregséggel, mint ő: nem akarják észrevenni. Kaczér asszonyok és vén leányok, a kik füzőbe szorítják a formátlan termetüket és kiknek az ibolyás kalapja alatt ránczos, vén arc mosolyog. Fogatlan agglegények, akik az utcán karonfogva járnak fiatal suhanczokkal, és a tánczteremben halálra fásasztják öreg testüket. Milyen nevetségesek ezek az emberek! És a mi a legrettenetesebb: mindegyikük kaczagja a többi, de egyikük sem hiszi el, hogy rajta is kacznak.

Az utolsó farsangból maradt még egynéhány kínos emléke. Azok a léha fiatal urak, a kik olyan fesztelenül viselkedtek a még mindig szép asszony társaságában, a kiről tudták, hogy jobban megbecsüli őket, mint a többi fiatal asszony... Miért tűrte el ezt ő, a ki különben olyan büszke volt? Hogy fiatalnak lássék. És miért akart fiatalnak látszani? Hogy ezt eltűrhesse.

Az ajtón kopogás hallatszott, hazajött a férje. Olga ajtót nyitott. Az öreg meghökkenve mérte végig nejét. Valami változást látott rajta, de maga sem tudta, hogy mit. A nagy tenyerei közé fogta a szép matrona tiszta arcát és meglelégedetten mondta:

— Milyen szép vagy ma, öregem!

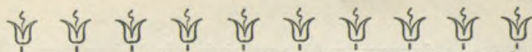
Olga szeliden mosolygott, aztán könnyes szemmel mondta:

— Ezentúl mindig ilyen szép leszek.

THE
JOURNAL
OF
THE
AMERICAN
MEDICAL
ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL.
1914

AZ EMBERŐLŐ.

Az emberölő.

Ha Prutkay őrnagy, ez az emberbe oltott orrszarvu, valami idegen helyre ment, az emberek meghökkenve néztek össze. Hát ezt ki ütötte pofon?

A fekete ábrázatján valóban egy órási tenyér nyoma piroslott, már vagy tizenöt esztendő óta. A pofont legalább is két-három lóerővel mérheték az arczara, mert az állkapcsa ma is ferde volt tőle, a fél száját pedig félszeg mosolylyá torzította a rosszul beforrt seb.

Az óriási pofon nyomát egy elintézetlen ügy emlékeként viselte az őrnagy; az ügy közte és egy öles barna medve közt folyt le, valamelyik erdélyi havason. A medve különben nyugodt lelkiismerettel gondolhatott vissza az összekocczásra, melyet nem ő kezdett és melyet a maga részéről tisztességgel fejezett be. Még a miatt sem kellett restelkednie, hogy Prutkay arczát egész életére elrútította, mert az őrnagy, szavahihető tanuk vallomása szerint, már azelőtt is förtelmes képű férfiú volt. Förtelmes volt a lelke is a házsártos, erőszakos embernek.

A nagyfoku népszerűtlenség, mely az őrnagy úr személyét övezte, az Alpáry-párbajjal vette kezdetét. Azóta bizalmas körben csak úgy nevezték: az a vén gazember!

Az őrnagy, a ki egyébiránt is kóbor természetű ember volt, e botrányos párbaj óta ideje javarészt külföldön töltötte. Nem mintha terhére lett volna neki honfitársai gyűlölete, hanem — mint mondani szokta — utálta a pesti pletykákat.

A szegény Alpáry pedig két esztendő óta alszik az ibolyától illatos családi kriptában.

Huszonnyolcz esztendő volt, mikor a vén gazember golyója leterítette, mint a hajtásra került nyulat. A sírköve márványból faragott, szelíd génuszt ábrázol, a ki mélabúsan nézi a kettétört lantot . . . Mert a megboldogult, bár nagy vagyon örököse volt, nem ölte idejét vadászaton és kártyaasztalnál, hanem könyveinek és a zenének szentelte életét. Epedő, mélabús dalait, melyek a miszticizmus iránt fogékony lélekből fakadtak, ajkára vette a nép és az országban ma is szólnak még Alpáry dalai. És ennek az életnek, mely nyugodt, melankolikus és mély volt, mint az erdei patak folyása, ennek a harmonikus életnek egy éles diszakkord vetett véget, egy párbajpisztoly csattanása. A pisztoly Prutkay őrnagy kezében füstölgött.

A házsártos öreg, mikor megtudta, hogy ellenfele beleit szét tépte a golyó, közömbös arccal ment ki a vasutra, mintha egy kártya szívéet lőtte volna ki a czéltáblán. Megint elutazott valahová, a ki tudni akarta, hogy hová, annak azt mondták: Valahová a pokolba . . .

Az emberek kutatták a párbaj okát. Az előzményekből nem lehetett kiokosodni. Annyit tudtak csak, hogy az őrnagy, miután éveken át idegen földön kóborolt, krokodilusokra vagy vizilovákra vadászva, megint hazajött Budapestre és első este elment az operaházba. Ott összetalálkozott Alpáryval. A fiatal ember jókedvűen kezet nyújtott neki.

— Jó estét, kedves bátyám! Hát megjöttél?

Az öreget megint a csúz bántotta, mert az arcza elsárgult az epétől, a két gonosz kis rinóczerosz-szeme pedig villogott, mint a tör hegye. Köhögött, krákogott, zsebre tette a két kezét, majd odafordult a színházi szolgálóhoz.

— Hallja — izé — mondja meg ennek a fiatal rüpöknek, hogy ne tartsa a tenyerét az orrom alá!

Pedig egy vármegyéből való urak voltak és a két család rokonságot is tartott egymással.

Ennyi volt az egész: semmi! A csúzos vén fenevad egy pillanat alatt ösztönszerűen meggyűlölte Alpáryt, miként a varangy gyűlöli a szentjánosbogarat.

Az ősz anya aztán zokogva borulhatott a fia ravatalára, miközben a cigány még egyszer, utoljára, elhúzta Alpáry bús, halálos sejtelmekkel telt nótáját. Prutkay akkor már gyapotsipkával a fején és vastag szivarral a szájában ült a génuai gyorsvonaton és érdeklődve tudakolta egy olasz utitársától a vidék részleteit.

Prutkay nevének pusztá említése is elég volt arra, hogy idehaza egész sereg ember szívét keserű haraggal töltse el. Gyilkosság volt, a mit Alpáryn elkövetett, közönséges gyilkosság. A csalhatatlan biztosság, melylyel a vén spadassin a fegyvert kezelte, módot nyújtott neki, hogy förtelmes lelke vadállati ösztöneinek a lovagiasság szabályai szerint tegyen eleget.

Legjobban és legszívósabban gyűlölte, a szerelmes asszony fanatizmusával gyűlölte a vén gazembert Pongráczné.

A híres szép asszony nevét valaha sokat emlegették az Alpáryéval együtt. A fővárosi pletyka közönséges szerelmi viszonyról beszélt — és e csökönyös következetességgel föllépő hírt

számos apró bizonyítékkal erősítették — a valóságban azonban csak valami érdekes barátságféle fűzte Alpáryt Pongrácznéhoz. Néha összetalálkoztak, ilyenkor elmés szofizmákban variálták a szerelem örök témáját, a szép asszony, saját hideg temperamentumának tudatában és barátja tisztelteljes tartózkodásának láttára, megvető mosollyal válaszolt a világ rágalmaira.

— Engem nem bánt, önt se bántsa, mondta Alpáryhoz akárhányszor.

A hűvös barátságba csak akkor vegyült a szenvedély egy akkordja, mikor Alpáry már halálos ágyán feküdt. Az asszony felzokogott fájdalmas rémületében, aztán egyszerre úgy érezte, hogy nagyon szerette barátját. Mikor pedig a halál megváltotta a boldogtalant szenvedéseitől, az asszony megsiratta, mint elvesztett boldogságát. Érezte, hogy nem fog többet szeretni és volt egy pillanat, mikor átkozta kicsinyes okosságát, melylyel legyőzte és eltagadta szerelmét. Az öreg Prutkayt pedig — oh, hogy gyűlölte. Mint egy fekete, formátlan szörnyeteget, egy hideg, ocsmány hüllőt, mely meg-megjelent lázas álmaiban, rászegte zöld szemét és halálos félelemmel töltötte el.

A nyáron történt, hogy a véletlen összehozta megint ezt a két halálos ellenséget. Pongráczné egyik tengeri fürdőben időzött és egy nap egy gyanus alakot látott a parton sétálók közt. Másnap megint összetalálkoztak és az asszony rettenetes sebforradásáról most már megismerte Prutkay őrnagyot. Elsápadt a félelemtől és az undortól. Soha sem gondolta, hogy valaha még szemtől-szembe fogja látni a vén gazembert. Az őrnagy megemelte sapkáját.

Ezután gyakrabban látta az öregét, a ki egész nap a parton lézengett. Hol a rakodó bárkák körül házsártoskodott, hol a gyerekekre ügyelő

cselédekkel gorombáskodott. Szokása szerint mindenkiel törődött és mindenbe beleártotta magát. Ha az utcán két kutya verekedett, közéjük ment és a botjával szétválasztotta őket.

Pongráczné egyszer alkonyatkor a tengerbe kinyúló keskeny mólón sétált. Mire visszafordult, szembe találta magát az őrnagygyal. Jobbra-balra a tenger — most már nem térhetett ki előle . . .

A félelemtől és a haragtól elhalaványodva nézte az emberölőt.

— Jó estét, nagyságos asszonyom. Nem ismer reám?

Az asszony nem tudott mindjárt válaszolni. Csak nagy sokára suttozta:

— Mit akar tőlem?

— Semmi különöset. Csak szeretném tudni, miért nem fogadja köszöntésemet?

— Miért?

Most már nem félt az öregtől. A szeme szikrázott az őszinte, mélységes gyűlöletől. Összeharapott fogakkal suttozta:

— Gyilkos!

Az öreg kurtán elnevette magát.

— Ej, — hát azért? Ez furcsa!

Majd hozzátette:

— Pesten egyszer azt beszélték, bogy az az *úr* önnek kedvese volt . . .

— Hazugság! Hazugság! — kiáltotta Pongráczné lángoló haraggal.

— Tudom, hogy hazugság, — mondta az öreg nyugodtan. — Annak az *úr*nak nem volt vére, csak hiusága. Talán nem is akarta, hogy ön a kedvese legyen, megleégedett azzal, hogy a világ önt annak tartja.

— Még rágalmazza a boldogtalant?

Az őrnagy elgondolkozva nézte a tengert, majd odafordult az asszonyhoz.

— Soha sem beszéltem erről — de önnek elmondom, miért öltem meg *azt az urat*, mert nem akarom, hogy megsírassa. Úgy esett, hogy Fiuméből hazajöttem . . . Még az nap este elmentem az operába . . . Elöttem, az első sorban, ott ült *az az úr*, virággal a kabátján és messzelátóval kezében, ön pedig ott ült a páholyában, egy társalkodónő formáju asszonysággal . . . Ön a színpadot nézte, *az az úr* pedig önt nézte . . . Az első felvonás vége felé ön fölemelkedett helyéről, magára vette a bundáját, mosolyogva bólintott *amaz úr* felé és eltűnt a páholyból. *Az az úr* egy perczig várt, aztán fogta a kalapját és felvonás közben, nesztelen léptekkel ugyan, de jókora feltűnést keltve, szintén eltűnt a színházból. Az emberek mosolyogtak, néhányan az üres páholy felé néztek és én magam is azt gondoltam magamban: No, ezek ugyan értik egymást!

(Pongráczné arcza lassankint elpirult a gallérajáig, az öreg pedig nyugodtan folytatta.)

— Az első felvonás elmúlt, a második felvonás is vége felé közeledett, mikor *az az úr* egyszerre megint megjelent a színházban. Nesztelen léptekkel jött, most is jókora feltűnést keltve. Mikor megint elfoglalta a helyét, egyik mellette ülő barátja odaszólt neki:

— Haza kísérted a szép Pongrácznét?

— Hazá kísértem. Tudod — visszajöttem megint, hogy feltűnő ne legyen . . .

— Ah, értem . . .

A két fiatal úr diszkrétül mosolygott össze. Én ekkor ezt gondoltam: *Ez az úr* tulajdonképpen rüpök.

(A szép asszony arcza ekkor már lángvörös volt.)

— A második felvonás után, folytatta az őrnagy, fölmentem a buffetbe, hogy megigyam

egy pohár cognacot . . . A guta majd megütött, mikor ott láttam önt, nagyságos asszonyom, néhány barátnője társaságában a vörös kereveten ülve . . . Valami szenzációs új ruhamintáról folyt a szó . . . Mondom: a guta majd megütött, mert hiszen az az úr azt mondta, hogy haza kísérte önt. Emlékezhetik, hogy megszólítottam önt. Ön nevetve mondta, hogy már az első felvonás alatt haza akart menni, de a lépcsőn összetalálkozott a barátnőivel és azóta egyre itt ülnek és pletykáznak ruhákról és más egyébről. A barátnői is reáhagyták, hogy úgy volt, később a cukrászkisasszony is, a kit bizalmasan kivallattam . . . Az az úr nem is beszélt önnel az este . . . Az az úr nem volt a kedvese önnek, talán nem is vágyott azzá lenni, ő csak azt akarta, hogy a színházi bérlők annak tartsák . . .

Nincs tovább, nagyságos asszonyom. Vissza mentem a nézőtérre, hogy meghallgassam a harmadik felvonást is, — az az úr ekkor megismert, felém sietett és mosolyogva odanyujtotta a fehérkeztűs kezét. Persze hogy dühbe jöttem és pokróczgoromba voltam . . . Ennyi az egész.

Az őrnagy elhallgatott.

Később, mialatt az asszony csökönyösen nézte a tengert, az öreg egyszerre összezsugorodott a két bokáját és kurtán mondta: Alászoigája!

Elment, magára hagyva az asszonyt, a ki még egyre gondolkozva nézte a partnak vágató tajtékos tarajú hullámsort.

HERCZEG FERENC

MUNKÁI

DISZKIADÁS =

DISZKÖTÉSBEN

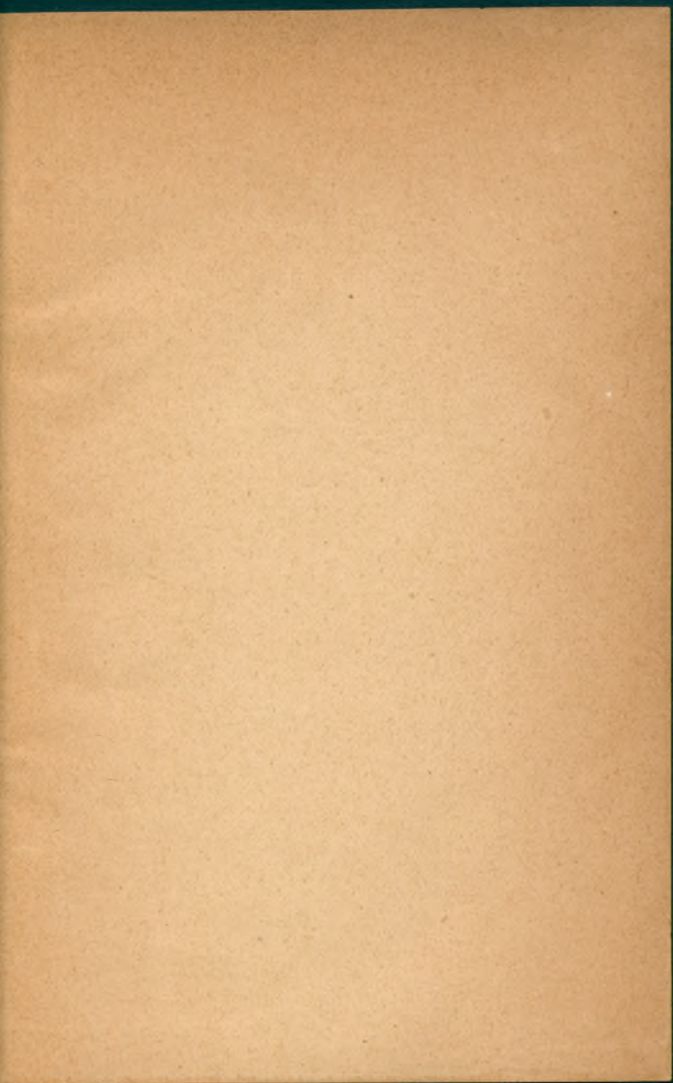
	kor.
Arianna	5.—
Az első fecske	4.80
Honthy háza	3.60
Szabolcs házassága	4.80
A három testőr	3.60
A Gyurkovics fiuk	5.—
A Gyurkovics lányok	5.—
A dolovai nábob leánya . .	3.60
Napnyugati mesék	6.—
Simon Zsuzsa	5.—
Mutamur	4.80
Fenn és lenn	4.80
Gyurka és Sándor	5.—
Egy leány története	5.60
Az első vihar	3.60
Idegenek között	4.80

67. **Kabos Ede.** A csengeri kalapok és egyéb történetek.
68. **Szalárdi János** Síralmas krónikája. *Angyal D.*
- 69–70. **Arany János.** Toldi. (Isk. kiadás.)
- *71. **Molière.** A fősvény. *Hevesi Sándor.*
- *72. **Jókai.** Fekete vér.
73. **Plutarchos.** Perikles. *Kacs-kovics Kálmán.*
- 74–75. **Arany** kisebb költeményeiből. *Moravcsik G.* (Isk. kiad.)
76. **Spanyol elbeszélők.** *Szalai Emil.*
77. **Nansen Fr.** Éjen és jégen át. I. A Fram utja. *Brózik K.*
78. **Nansen Fr.** Éjen és jégen át. II. A szánut. *Brózik K.*
79. **Gvadányi.** A feleskei nótárius. *Kardos Albert.*
- *80. **Bracco.** Pietro Caruso. *Verga.* Parasztbecsület. *Radó Antal.*
81. **Mikszáth Kálmán.** Két elbeszélés.
82. **Coppée F.** Henriette. *Bottlikné Tölgyessy M.*
83. **Matilde Serao.** Leányok. *Tóth B.*
- *84. **Sophokles.** Antigone. *Kemenes (Kempf) József.*
85. **Ábrányi E.** Márcziusi dalok.
86. **Tolnai Lajos.** A nagygyárosék.
- 87–88. **Arany.** Toldi estéje. *Bánóczi J.* (Isk. kiad.)
- *89. **Giaccoma.** Borus szerelem. *Radó A.*
90. **Heltai Gáspár** válogatott meséi. *Imre L.*
91. **Musset.** Tizian fia. *Marguis G.*
92. **Kielland Sándor.** Elbeszélések. *Ritók E.*
93. **Wells.** Világok harca. I. rész. *Mikes Lajos.*
94. **Ugyanaz.** II. rész.
95. **Kölcsey** válogatott versei. *Négyesy László.*
96. **Boccaccio** válogatott elbeszélései. *Radó A.*
97. **Keleti Gusztáv.** Idősb Markó Károly.
98. **Francozia elbeszélők.** Második sorozat. *Ambrus Z. és Tölgyessy M.*
99. **Olasz elbeszélők.** Második sorozat. *Tóth Béla.*
100. **Jókai Mór.** Szép Angyalka. Kis képek.
101. **Arany János.** Az első lopás. Jóká ördöge. *Komáromy L.* (Isk. kiad.)
- 102–105. **Arany.** Szemelvények Toldi szerelméből. *Moravcsik Géza.* (Isk. kiad.)
- 106–108. **Shakespeare.** János király. *Arany J.* (Isk. kiad.)
- *109–112. **Shakespeare.** Hamlet. *Arany János.* (Isk. kiad.)
113. **Papp D.** Utolsó szerelem.
- *114. **Molière.** Botcsinálta doktor *Gabányi Árpád.*
115. **Virág Benedek** válogatott költeményei. *Zlinszky Aladár.*
116. **Murai Károly.** Mese-mese.
117. **Kerékpáros-katé.** *Irla dr. Korchmáros Kálmán.*
118. **Orosz elbeszélők tára.** *Ambrozovics Dezső.*
119. **Salvatore Farina.** Erősebb a szerelemnél. *Tóth Béla.*
120. **Cserei Mihály** Históriaja. *Angyal D.*
- 121–122. **Arany János.** Katalin. Keveháza. Szent László füve. *Dr. Radnay Résző.* (Isk. kiad.)
- *123. **Ibsen.** A társadalom támaszai. *Lázár Béla.*
124. **Coppée.** Adós fizess. *Regény. Tóth Béla.*
125. **Kisfaludy Sándor** Válogatott regéi. — Csobáncz. — Tátika. — Dobozy Mihály és hitvese. — *Szigetvári Iván.*
126. **Tolsztoj N. Leo.** Népies elbeszélések. *Szabó Endre.*
127. **Becszy László.** Amerikába és vissza.
- *128. **Byron.** Kain. *Mikes Lajos.*
129. **Kóbor Tamás.** Elbeszélések.
130. **Kazinczy Ferencz levelei.** Szemelvények. *Dr. Váczy J.*
131. **Moeller.** Az aranycsináló. *Szerdahelyi Sándor.* I. rész.
132. **Ugyanaz.** II. rész.
133. **Angyal D.** Bethlen Gábor életrajza. Számos képpel.
134. **Sipulusz** (Rákosi Viktor.) Ujabb humoreszek.
135. **Kazinczy Ferencz.** Pályám emlékezete. (Szemelvények.) *Balassa József.*
136. **Zöldi Márton.** Színész-históriák.
- 137–39. **Arany János.** Buda-halála. *Moravcsik Géza.* Isk. kiad.
140. **Anatole France.** Régi dolgok. Elbeszélések. *Ambrus Zoltán.*
141. **Poe E.** Rejtelmes történetek. Második sorozat. *Tolnai Vilmos.*
142. **Molière.** A kényeskedők. *Hevesi Sándor.*
143. **Thury Zoltán.** Urak és parasztok. (Elbeszélések).
144. **Arany János.** Vojtina Ars poetikája. *Kelemen Béla.* (Isk. k.)

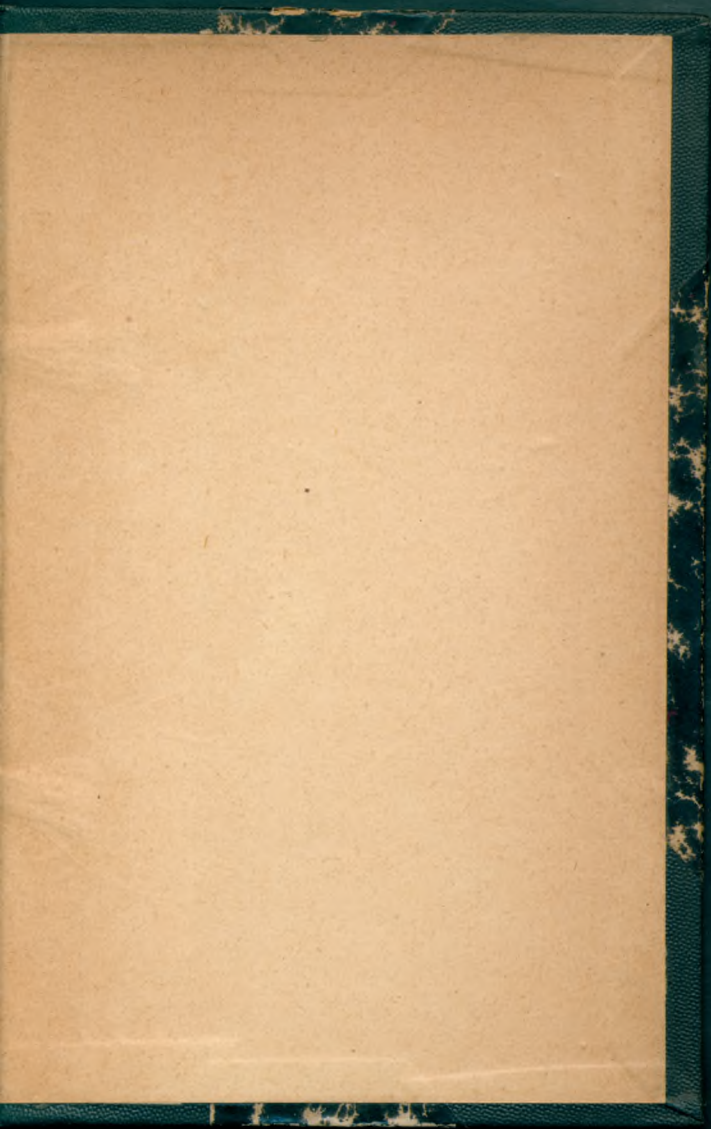
145. **Tinódi Sebestyén** válogatott históriás énekei. *Perényi A.*
 146. **Jókai Mór.** A nagyenyedikét fűzfa. Beszély. *Váró F.* (Isk. kiad.)
 147. **Szabóné Nogáll Janka.** Mara és egyéb történetek.
 148. **Kisfaludy Károly** víg elbeszélései. *Bánóczi József.*
 149. **Rudyard Kipling.** A Dsungel könyve. *Mikes Lajos.*
 150. **Kováts Antal.** Magyar népdalok. (Isk. kiadás).
 151—153. **Kempis.** Krisztus követéséről. *Pázmány.*
 154. **Jókai Mór.** Ne nyulj hozzám és egyéb elbeszélések.
 155—156. Esküdtek és esküdtbírák törvénykönyve. *K. Nagy S.*
 157. **H. G. Wells.** Az időgép. *Mikes Lajos.*
 158. **Petőfi Sándor** családi versei. *Szinnyei F.* Tull képeivel.
 159. **Tábori E.** Különbő történetek.
 160. **Ouida.** Tonia. *Törökne-Fenyvessy Szeréna.*
 161. **Franczia** elbeszélők tára. Harmadik sorozat. *Ambrus Zoltán és Hevesi Sándor.*
 *162. **Aischylos.** Agamemnon. *Váradai Antal.*
 163. **Petőfi Sándor** A helység kalapácsa. János vitéz. *Bánóczi József.* Képekkel.
 164. **Kipling.** Indiai történetek. II. sorozat. *Marquis Géza.*
 165. **Majthényi Flóra.** Spanyolországi képek.
 166. **Verseghy Ferencz** vál. költeményei. *Madarász F.*
 167. **Plutarchos.** Coriolanus. Dr. *Kacsóvics Kálmán.*
 168. **Mindszenti G. és Apor P.** Dr. *Balló István.*
 169—170. **Dosztoevskij.** A játékos naplója. *Szabó Endre.*
 171. **Petőfi Sándor** költeményei. Táj- és életképek. *Vajda Gyula.*
 172. **Barnum milliói.** *Domokos E.*
 173. **Radó A.** Két olasz költőné.
 174. **Kenedi Géza.** Három elbeszélés.
 175. **Jókai Mór** Kisebb alkalmi beszédei. Bev. és jegyz. ellátta *Szinnyei Ferencz.*
 176. **Id. Ábrányi Kornél.** Jellemképek a magyar zenevilágból.
 177—178. **Szemere-Maróczy. A** sakkjáték kézikönyve.
 *179—180. **Shakspeare.** Coriolanus Ford. *Petőfi Sándor.* Bev. és jegyz. ell. *Radó A.*
 181. **Petőfi S.** vegyes költeményei. I. r. *(Balassa J.)*
 182. **Heine** költeményeiből. *(Endrődi Sándor.)*
 183. **Vanderheym I. G.** Húsz hónap Abesszinában. *(Brózik Károly dr.)*
 184. **Tarczai György.** Dönk vitéz Rómában.
 *185. **Jean Racine.** Phédra. *(Ábrányi Emil.)*
 186. **Balassa Bálint** válogatott költeményei. *(Erdélyi Pál.)*
 187. **Patapenko.** Egy vén diák elbeszélései. *(Ambrozovics Dezső.)*
 188. **Madzsar Imre.** A bécsi képes krónika. *(Szemelvények.)*
 189. **Conan Doyle.** Doktor Holmes kalandjai. *(Lándor Tivadar.)*
 190. **Cyprián** *(Andor J.)* Margitka szökése és egyéb történetek.

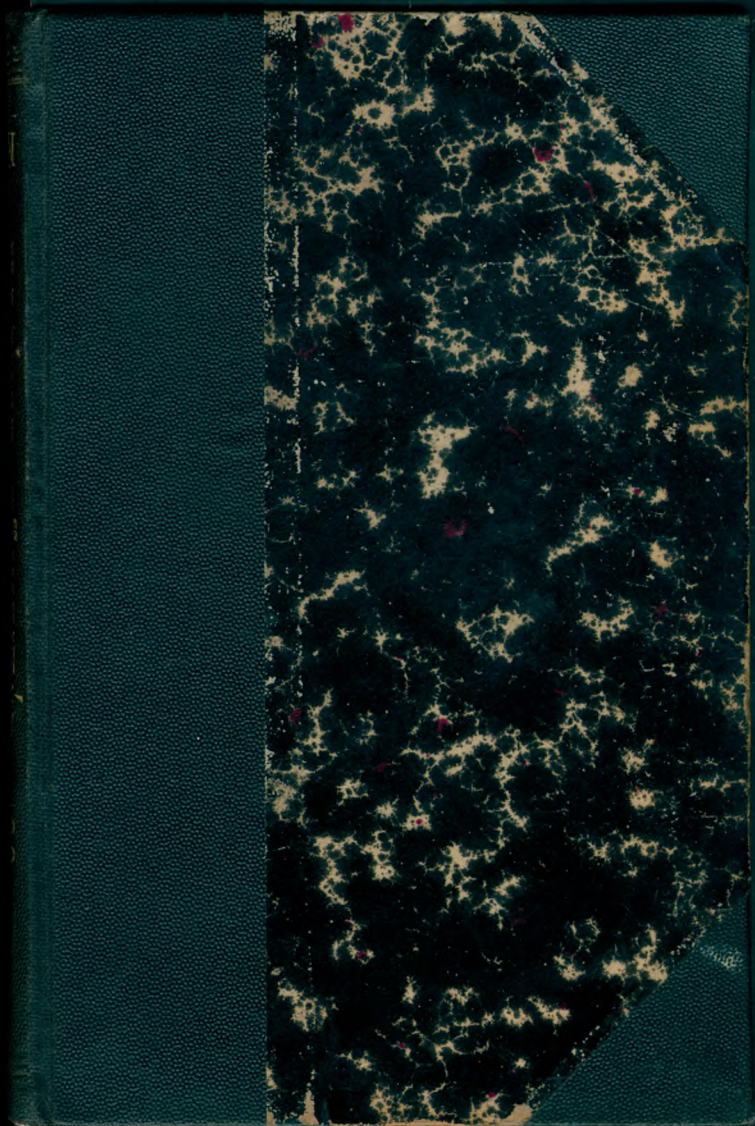
Lampel Róbert *(Wodianer F. és Fiai)* Budapesten, VI. ker., Andrássy-út 21. sz.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium a következő számokat ajánlotta iskolai használatra: 1., 3., 5., 8., 11., 12., 19., 20., 21., 22., 26., 27., 30., 31., 32., 34., 36., 37., 38., 42., 43., 44., 46., 49., 50., 52., 54., 61., 63., 64., 65., 68., 69—70., 71., 73., 74—75., 77—78., 79., 84., 87—88., 90., 93—94., 95., 97., 101., 102—105., 106—108., 109—112., 114., 115., 120., 121—122., 125., 130., 133., 135., 137—139., 144., 146., 148., 151—153., 254., 260—261. Ugyszintén Budapest székes főváros Tanácsa 2756398. sz. végzésével a Magyar Könyvtár iskolai czéloknak megfelelő füzetait a fő- és székvárosi polgári, felső kereskedelmi, felsőbb leány- és főreáliskolai ifjusági könyvtárak számára való beszerzésre ajánlotta.

III. MAGGYAR KÖNYVTÁR 1988.